

29

00

110

(IA)

59

I N
GEORGII BVCHA-
NANI PARAPHRASIN
P S A L M O R V M

Collectanea

NATHANIS CHYTRÆI.

Quibus vocabula, & modi loquendi tam poëtici,
quàm aliàs difficiliores, & minùs vulgo obuii,
perspicuè explicantur:

*In gratiam eorum, quibus hujusmodi, ut videntur,
minuta inuestigare aut non libet, aut
non vacat.*

HERBORNÆ,
Apud Hæredes Christoph. Corvini.

clō Iōc XXIV.

NOBILISSIMO FOR-
TISSIMOQ. VIRO, D. IOACHIMO
VAN DER LVHE, DOMINO HEREDI-
tario in Illov, Consiliario & Marscalco Megapo-
litano, & territorii Dobertinensis Præfecto,
Domino & patrono suo co-
lendo S. D.

HActenus ante alias Bucanani buccina vatis
Præcipuis placuit nobilitate viris:
Et meritò. quid enim grauius, quid dignius illâ
Davidica Ausoniis pleetra ciere modis?
Sed tamen interdum studium cursumq; legentis
Obstructis quadam sunt remorata viis:
Illorum inprimis, quos magna negotia rebus
Non adeò obscuris saepe vacare sinunt.
Hac ego lectori, si possim, obstacula conor
Demere, & appositis pandere clausa notis.
Addo etiam diuersa mele; quibus ora resoluas
Vnius in laudes obsequiumq; Dei;
Davidis exemplo; constans cui sorte secundâ
Adversa q; labos ista sonare fuit.
Tu patria decus, & nostris patrone Camænis,
Hac placidâ accipito dona pusilla manu;
Dona pusilla quidem, chartæ si pondera libes,
Sed tamen aterni maxima laude Dei.

Nathan Chytræus.

LECTORI CANDIDO NATHAN CHYTRÆVS
S. D.

CVM ante quinquennium de lectionibus & exercitiis Scholæ nostræ puerilis deliberationes instituerentur, inter alia etiam placuit prudentissimis Scholarchis, vt Paraphrasis Psalmorum Buchanani in prima classe proponeretur: vt nimirum ex ea pueri nostri, præter veram pietatem, & linguæ Romanæ puritatem, varias etiam carminum, maximè Lyricorum, dimensiones animo paulatim comprehenderent. Mihi verò sententiâ illâ Scholarcharum nihil tum fuit acceptius, nihil iucundius. Iampridem enim sacratissimum illud, quod vocant, Spiritus sancti Enchiridion, vnâ cum omnibus piis, & ipse maximi feceram, & aliis quoque meæ fidei commissis & commendaueram, & nonnunquam etiam priuatim domi meæ iisdem explicueram: vt eo quoque nomine facilius mihi esset, voluntati illorum laudatissimæ morem gerere. Id quod etiam sub ipsa Scholæ primordia statim sum aggressus. Primò autem in ea tractatione hoc potissimum egi, vt auditores mei post breue Psalmi cuiuslibet argumentum verba & phrasas Poëtæ, grammaticè à me explicatas, rectè intelligerent; & metaphorarum, aliorumque ornamentorum poëticorum

P R Æ F A T I O.

rationem, rudi, ut ajunt, Mineruâ expositam ut-
cunque viderent. Existimabam enim, verborum
vi rectè perceptâ, ad rerum quoque & senten-
tiarum cognitionem aditum illis fore facilio-
rem: & tum quoque illos eò maiore cum fructu
ad modulationem eorundem Psalmorum, quam
à psittacorum cantu discrepare omnino oportet,
esse accessuros. Et hinc quidem nata sunt primò
argumenta hac editione in ipso Buchanano sin-
gulis Psalmis præfixa: deinde collectanea illa qua-
liacunque, quæ bono typographi consilio, in hunc
peculiarem libellum congesta sunt, ut, qui vel-
lent, seorsim etiam ea sibi comparare possent.
Interea, ut laudum quoque diuinarum nunquam
nobis aut materia aut opportunitas paulò post
deesset; egi cum primario Scholæ nostræ Can-
tore, M. Statio Olthouio Osnaburgensi: ut tri-
ginta diuersis, quæ in Buchanano continentur,
carminum generibus, melodias certas, partim iam
olim ab aliis usurpatas, nonnullas etiam à seipso
modulatas, adiungeret. In quo quidem ille mihi,
& scholasticæ iuuentuti, non solum gratificatus
est libentissimè, verùm etiam fide & industriâ suâ
effecit, ut breui admodum tempore auditores
nostri illas ipsas melodias quatuor vocibus expe-
ditè cantitare possent. Vnde etiam illud est con-
secutum, ut singulis horis, sub initia & finem ex-
ercitiorum scholasticorum, primani nostri ipsi
inter se Psalmum aliquem quatuor vocibus, sine
notis,

P R Æ F A T I O.

notis, quas vocant, Musicis canendo, aliquoties totum Psalterium iam absoluerint; atque ita (quod mihi certè auditu iucundissimum est) laudibus & celebrationibus nominis divini multoties quotidie repetitis, locus gymnasio & domicilio nostro assignatus undiq; resonet. Quinetiam crebrâ illâ eorundem Psalmorum iteratione factum est, ut, cæteris ingeniosiores qui sunt, bonam Psalmorum præcipuorum partem memoriâ circumferant: eosq; si opus sit, sine libro recitare queant. Cùm autem multi pii & eruditi morem hunc nostrum magnopere probarent, existimarentque, alias quoque, si quæ vellent, Scholas huius boni participes esse faciendas: non equitem inuitus concessi, ut tam collectanea hæc mea, quàm Melodiæ ipsi Psalterio Buchanani passim insertæ, cum pluribus communicarentur: atque ita aliis quoque, non solum exercitiorum veræ pietatis & Musicæ religiosæ; verùm etiam linguæ Latinæ pleniùs intelligendæ hoc modo præberetur occasio. Cum quovis enim veterum puritate & elegantia hoc poëma certare posse, cùm inter eruditissimos ferè in confessio sit; verbosius id hoc loco demonstrare non est opus. Sicuti etiam de præstantia Psalmorum Davidicorum pluribus hîc, in re scilicet omnibus verè piis notissimâ, non libet disserere. Vnum hoc addo, me in gratiam & usum auditorum quoque meorum Academicorum, quibus hoc tempore Odas Horatii explico, curasse, ut eorum etiam carminum Horatianorum

P R Æ F A T I O.

genera, quibus non est vsus Buchananus, melodiæ certæ aliis subiungerentur, unâ cum carminis Phalæcii, aliâs quidem vsitatissimi, sed tamen neque à Buchanano, neque ab Horatio vsurpati, harmoniâ. Poterunt igitur huius qualiscunque editionis adminiculo, qui volent, & Buchanani, & Horatii, vt alios interim taceam, Odas omnes, quatuor vocibus decantatas, eò faciliùs familiariter sibi notas facere, & totas etiam memoriâ paulatim completi. Vtrumque autem horum poëmatum eo honore & opera verè dignissimum esse, oro vt iuuentus ingeniosa certò sibi persuadeat. Nam de Buchanano nemo, modò verè pius & mediocriter eruditus sit, vnquam dubitabit. De Horatianis quoque plerisque aliter iudicare non poterunt, quicunque vnus aut alterius saltem Odæ, tum in sententiis & rebus ipsis, quas tractat, multiplicibus, grauitatem & dignitatem; tum in verbis quoque, quibus vtitur, lectissimis, venustatem, gratiam, & acumen utcunque perpenderit, Rei enim ignotæ, aut non satis intellectæ, nullum desiderium esse, nec mirum est, nec nouum. Sed de his sedulos Horatii auditores admoneri minimè opus est. Qui sine vllò dubio ex singulis nostris prælectionibus hoc vnum (vt alias eius laudes alibi vberius expositas hîc præteream) quod de Thucydide prædicat Cicero, de Horatio quoque non minùs verè vsurpati posse animadvertère, eum scilicet argutè dicendi artificio faciliè omnes vincere, qui ita creber sit rerum frequentia,

P R Æ F A T I O.

quentiâ, vt verborum propè numerum sententiarum numero consequatur. Quod quidem ipsum descriptionis genus minimè vulgare, aut à quibuslibet communis notæ scriptoribus adhibitum esse, vel adhiberi etiam potuisse, res ipsa intelligentibus satis loquitur. Bene igitur studiis suis consulent adolescentes ingenui, qui hoc quoq; auctoris optimi penitus addiscendi, & memoriæ infigendi adiumentum, & id quidem non solùm nulla cum molestia, sed etiam iucundissima cum voluntate coniunctum, non aspernabuntur. Ad collectanea verò hæc nostra quantum spectat, non deerunt fortasse, qui illa tanquam puerilia prorsus fastidiant: sicuti ego ipse quoq; puerilia ea esse, & pueris potiùs quàm eriticis illis serpente Epidaurio oculatioribus à me scripta, seu potiùs collecta, palàm fateor, & præ me fero. Quanquam idem ego non dubitem, adultiores quoq; nonnulla cognitu sibi non inutilia hîc inuenturos esse. Inprimis verò labor singula inquirendi minuetur iis, quibus gravissimis Reipub. maximè negotiis implicitis, huiusmodi minutiis tempus impendere nec vacat nec licet. Illorum igitur post auditores nostros commodis potissimùm me hîc inservire, & occupationibus gratificari voluisse, censores illi sciant: & si ipsis hâc opellâ opus non est, eadem tamen alios nonnullo cum emolumento suo frui non iniquè ferant. Ad symphonias quoq; istas faciles & simplices quod attinet, Momi itidem fortè non pauci, qui scilicet in Musica tantùm pruritus

P R Æ F A T I O.

auris rationem putant habendam, se offerent, qui multa in iis carpent, multa reprehendent, multa etiam extremè deridebunt, sicuti hoc præsertim sæculo, & his moribus, rideri carpique etiam rectissima possunt. Iis autem ego responsum volo, non nos ideo hæc in publicum emittere, vt omnibus ea obtrudamus. Esset enim hoc iniquissimum: neque nobis ab aliis hoc iugum imponi patienter feremus. Liberum igitur hîc esto suum cuique iudicium; potestas quoque his ipsis vel vtendi, vel non vtendi, vel meliora etiam in eorum locum substituendi planè liberrima: ita tamen vt illis, qui melioribus destituuntur, vnà nobiscum his vtendi facultas minimè sit interclusa, donec limatiora & perfectiora illa ab aliis proferantur. Bene vale lector candidè, & puerilia ac minuta hæc boni consule, donec cùm alia nonnulla, tum imprimis libros x i i. Fastorum Ecclesiæ Christianæ, iam pridem quidem non sine magno diuturnoque labore à me absolutos, & sparsim quoque hîc & alibi meis ferè impensis impressos; sed tamen idoneo typographo, qui vno volumine eos coniungeret, hucusque destitutos, communicare tecum aliquando possim. Quod quidem quando futurum sit, is, cui omnia nota sunt, nouit. Vale iterum. Rostochio Idib. Nouemb. Anno 1584.

GEOR-

GEORGII BVCHA- NANI VITA.

GEORGIVS BVCHANANVS in
Leuinia Scotia prouinciæ natus est ad
Blauum amnem, anno salutis Christia-
nae M. D. VI. circa Calend. Febr. in vil-
la rustica, familiâ vetustâ magis, quàm opulentâ.
Patre in iuuenta robore ex dolore calculi exstincto, at-
que adhuc vivo decoctore, familia antè tenuis pa-
nè ad extremam inopiam est redacta. Matris ta-
men Agnetis Heriota diligentia, liberi quinq; mares,
& tres puella ad maturam etatem peruenerunt. Ex
iis Georgium, auunculus Iacobus Heriotus, cum in
scholis patriis spem de ingenio eius concepisset, Lute-
tiam amandauit. Ibi cum studiis literarum, maximè
carminibus scribendis, operam dedisset, partim natura
impulsu, partim necessitate (quòd hoc unum studio-
rum genus adolescentia proponebatur) intra biennium
auunculo mortuo, & ipse gravi morbo correptus, ac
vndiq; inopiâ circumuentus, redire ad suos est co-
actus. Cum in patria valetudini curanda propè an-
num dedisset, cum auxiliis Gallorum, qui tum in Sco-
tiam appulerant, studio rei militaris cognoscenda, in
castra est profectus. Sed cum eâ expeditione propè in-
utili, hyeme asperrimâ per altissimas niues reducere-

tur exercitus, rursus in valetudinem aduersam incidit, qua tota illa hyeme, lecto affixum tenuit. Hunc in Galliam astate proximam an. 1535. sequutus, in flammam Lutherana secta, iam late se spargentem, incidit; ac biennium ferè cum iniquitate fortuna colluctatus, tandem in collegium Barbaranum accitus, prope triennium classi Grammaticam discipulorum praefuit. Interea cum Gilbertus Kennedus Cassiliffa Comes, adolescens nobilis, in ea vicinia diuersaretur, atq; ingenio & consuetudine eius oblectaretur, eum quinquennium secum retinuit, atq; in Scotiam unam reduxit. Inde cum in Galliam ad pristina studia redire cogitaret, à Rege est retentus, ac Iacobo filio notho erudiendo prepositus. Interea peruenit ad Franciscanos Elegidion per otium ab eo fusum, in quo se scribit à Diuo Francisco sollicitari, ut eius ordini se adiungat. In eo cum unum aut alterum verbum liberius in eos emissum esset, tulerunt id homines mansuetudinem professi, aliquantò asperius, quam patres, tam vulgi opinione pios, ob leuiculam culpam decere videbatur. Et cum non satis iustas iras sua immodica causas inuenirent, ad commune religionis crimen, quod omnibus, quibus male propitii erant, intentabant, decurrunt, & dum impotentia sua indulgent, illum sponse suae sacerdotum licentia infensum acrius incendunt, & Lutherana causa minus iniquum reddunt. Interea Rex è Gallia cum Magdalena uxore venit, nec sine sacrificulorum metu, qui timebant, ne puella regia sub umbrâ Reginae Nauarra disciplinam educata, nonnihil

nonnihil in Religione mutaret. Sed hic timor breui sequuto eius decessu evanuit.

Subsecuta sunt in aula suspiciones aduersus quosdam è nobilitate, qui contra Regem coniurasse dicebantur. In ea causa cum regi fuisset persuasum, non satis sincerè versatos Franciscanos, Rex Buchananum fortè tum in aula agentem, ad se aduocat, & ignarus offensionis, qua ei cum Franciscanis esset, iubet aduersus eos carmen scribere. Ille utrosq; iuxta metuens offendere, carmen quidem scripsit & breue, & quod aliquam interpretationem susciperet. Sed nec Regi satisfecit, qui acre & aculeatum poscebat; illis capitale visum est quemquam ipsos nisi honorificè attingere. Igitur acriter iussus in eos scribere; eam sylvam, qua nunc sub titulo Franciscani est edita, inchoatam, Regi tradidit. ac breui post, per amicos ex aula certior se peti, & Cardinalem Betonium à Rege pecunià vitam eius mercari, elusis custodibus, in Angliam contendit. Sed ibi tum (1540.) omnia adeò erant incerta, ut eodem die, ac eodem igne, utriusq; factionis homines cremarentur, Henrico octauo iam seniore, sua magis securitati, quàm religionis puritati intento.

Hæc rerum Anglicarum incertitudo, & vetus cum Gallis consuetudo, & summa gentis humanitas, Buchananum ad se traxerunt. Vt Lutetiam venit, Cardinalem Betonium pessimè erga se animatum ibi legatione fungi comperit. Atq; eius ira se subtraxit. Burdegalam, inuitante Andrea Goueano, profectus. ibi in scholis, qua tum sumtu publico erigebantur, trien-

nium docuit, quo tempore quatuor scripsit Tragoedias, qua postea per occasiones fuerunt euulgata. Sed qua prima omnium fuerat conscripta (cui nomen est Baptistista) ultima fuit edita. Ac deinde Medea Euripidis. Eas enim, ut consuetudini schola satisfaceret, qua per annos singulos, singulas poscebat fabulas, conscripserat, ut earum actione, iuuentutem ab allegoriis, quibus tum Gallia vehementer se oblectabat, ad imitationem veterum, qua posset, retraheret. Id cum ei prole ultra spem successisset, reliquas, Ieph:en & Alcestin paulo diligentius, tanquam lucem & hominum conspectum laturas, elaboravit.

Sed nec id temporis omnino ei fuit expers sollicitudinis, inter Cardinalis & Franciscanorum minas. Cardinalis etiam de eo comprehendendo ad Archiepiscopum Burdegalensem literas misit: sed eas forte fortuna Buchananani amantissimis dederat. Sed hunc metum Regis Scotorum mors, & pestis per Aquitaniam sauisimè grassata, sedauit, an. 1543.

Interea litera à Rege Lusitania superuenerunt, qua Goueanum iuberent, ut homines Gracis & Latinis literis eruditos secum adduceret, qui in scholis, quas illum magnâ curâ & impensis moliebatur, literas humaniores, & Philosophia Aristotelica rudimenta interpretarentur. Ea de re conuentus Buchananus facile est assensus. Nam cum totam iam Europam bellis domesticis ac externis, aut iam flagrantem aut mox conflaturam videret: illum unum videbat angulum & tumultibus liberum futurum, & in eo coetu qui

eam

eam profectioem susceperant, non tam peregrinari, quàm inter propinquos & familiares agere existimaretur. Erant enim pleriq; per multos annos summâ beneuolentiâ coniuncti, ut qui ex suis monumentis orbi claruerunt; Nicolaus Gruchius, Gulielmus Garantæus, Iacobus Teuius & Helias Vinetus. Itaq; non solum se comitem libenter dedit, sed & Patricio fratri persuasit, ut se tam præclaro cœtui coniungeret. Et p̄ incipiò quidem res præclare successit, donec in medio velut cursu Andreas Goueanus morte ipsi quidem non immaturâ, comitibus eius acerbâ, præreptus est. Omnes enim eius inimici & amuli in eos primùm ex insidiis, deinde palàm animo planè gladiatorio incurrerunt: & cum per homines reis inimicissimos questionem clam exercuissent, tres arripuerunt, quos post longum carceris squalorem in iudicium productos, multis per eos dies conuiciis exagitados, rursus in custodiam abdiderunt. Accusatores autem ne adhuc quidem nominarunt. In Buchananum certè acerbissimè insultabant, ut qui peregrinus esset, & qui minimè multos illic haberet, qui eius incolumitate gauderent, aut dolori ingemiscerent, aut iniuriam ulcisci conarentur. Obiciebatur ei carmen in Franciscanos scriptum, quod ipse antequam è Galliis exisset, apud Lusitaniæ regem excusandum curauit; nec accusatores quale esset, sciebant. Vnum enim eius exemplar Regi Scotorum, qui scribendi auctor fuerat, erat datum. Crimini dabatur carniū esus in quadragesima, à qua nemo in tota Hispania est, qui abstineat. Dicla

quadam obliquè in Monachos obiecta, quæ apud ne-
 minem nisi Monachum, criminosa videri poterant.
 Item grauissimè acceptum, quòd in quodam sermone
 familiari, inter aliquot adolescentes Lusitanos, cum
 fuisset orta mentio de Eucharistia, sibi videri dixit,
 Augustinum in partem ab Ecclesia Romana damna-
 ram, multò esse prouiore. Alii duo testes Ioannes
 Tolpinus Normannus, & Iohannes Ferrerius è Sub-
 alpina Liguria, (ut post aliquot annos comperit) pro
 testimonio dixerunt, se ex compluribus hominibus fide
 dignis audiuisse, Buchananum de Romanâ religione
 perperam sentire. Ut ad rem redeam, cum quæstores
 propè sesquiannum & se & illum fatigassent, tandem
 ne frustra hominem non ignotum vexasse crederentur,
 eum in monasterium ad aliquot menses recludunt,
 ut exactius erudiretur à monachis, hominibus quidem
 alioqui nec inhumanis, nec malis, sed omnis religio-
 nis ignavis. Hoc maximè tempore Psalmorum Davi-
 dicorum complures vario carminum genere in nume-
 ros redegit. Tandem libertati redditus, cum à Rege
 com meatum redeundi in Gallias peteret, ab eo roga-
 tus ut illic maneret, pecuniolâ interim acceptâ in
 sumtum quotidianum, donec de conditione aliquâ
 honesta prospiceretur. Sed cum procrastinationis, nec
 in certam spem, nec in certum tempus, taderet, nauem
 Crentensem in portu Olisipponensi nactus, in ea in An-
 gliam nauigauit. Nec hic tamen substitit, quamuis
 honestis conditionibus inuitaretur. Erant enim illic
 adhuc omnia turbida sub Rege adolescente, proceri-
 bus dis-

bus discordibus, & populi adhuc animis tumescentibus à recenti motu ciuili, (anno 1550. 1553. ineunte) Igitur in Galliam transmisit, iisdem ferè dieb. quibus urbis Mediomatricum obsidio fuit soluta. Coactus est ibi per amicos ea de obsidione carmen scribere; idq; eò magis inuitus, quòd non libenter in contentionem veniret cum aliis plerisque necessariis, & in primis cum Melino Sangelasio, cuius carmen eruditum & elegans ea de re, circumferebatur. Inde euocatus in Italiam à Carolo Cossao Brixiatensi, qui tum secundâ famâ res in Ligustico & Gallico circa Padum agro, gerebat, nunc in Italia, nunc in Gallia, cum filio eius Timoleonte, quinquennium habuit usq; ad ann. 1560. quod tempus maxima ex parte dedit sacrarum literarum studio, ut de controuersis, quæ tum maiorem hominum partem exercebant, exactius diiudicare posset, quæ tum domi conquiescere cœperant. Scotis à tyrannide Guisiana liberatis, eò reuersus, nomen Ecclesie Scotorum dedit. E superiorum autem temporum scriptis quedam velut è naufragio recollecta edidit. Cetera verò quæ adhuc apud amicos peregrinantur, fortuna arbitrio committit. In presentia 74. annum agens, apud Iacobum Sextum Scotorum Regem, cui erudiendo erat præfectus, senectutis sua malis fracta portum exoptans agit (an. 1580.)

Hæc de se Buchananus, amicorum rogatu.

Obiit Edinburgi, paulò post horam quintam matutinam, die Veneris XXVIII. Septembris, Anno M. D. XXCII.

IN PSALMORVM GEORGII

Buchanani librum primum.

PSALMVS I.

^a **D**E *tramite*] *Trames* propriè est semita transuerfa & *accliuus*, quâ montes quasi transmeando conscenduntur. Ouid. 10. *Metamorph. Carpitur accliuus per muta silextia trames.* Et Cicero in Philip. *Egressus est non viis, sed tramitibus.* Quocirca hîc Buchananus epitheto addito propriam significationem quodammodo correxit, sicuti etiam fecit Psal. 18. *Auertere meos recto de tramite gressus.*

^b *Sessôrve cathedra*] Pertinent huc elegantissimi versus Nazianzeni.

Ὅυ μὲν ἐγὼ κείνοισιν ὁμῶρον, ἔχ ὁμοεργῶς,

Ὅυ δὲ π συμφροδῶμων, ἔ σύμπλο, ἔ σωοδίτης.

^c *Rimatur*] *Rimari* est diligenter & valde sollicitè *scrutari*, & tanquam per rimas aliquid inquirere: Græcè ἐρῶναῖν. Virg. XI. *Partes rimatur apertas.* Et VII. *Quod cuiq; repertum Rimanti telum ira facit.* Dicitur etiam de amantibus & volucris, rostro terram vel eruentibus, vel perquirentibus prata & stagna alimenti causâ. Virg. I. Georg. de auibus palustribus: *Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri.* Et 3. Georg. *Ergo agrè r̄ stris terram rimantur.* Vide Nonium in voce *Rimari*.

^d *Sirius*] Stella est primæ, vt vocant, magnitudinis, totâ ferè hyeme in plaga meridionali sub Orione, in ore canis maioris conspicua, quam alii Caniculam dixere. Vnde dies caniculares nomen acce-

acceperunt, quòd hâc stellâ cum sole oriente, æstus vehementissimè ferè augeantur, & canes quoque nonnunquam rabie corripiantur.

^e *Impietas*] Abstractum pro concreto, seu impietas pro hominibus impiis. Orationis autem granditati seruit hæc figura, quâ res pro personis accipiuntur. ita alibi Vanitas, pro hominibus vanis.

^f *Anfractus*] Sunt obliqui & sinuosi flexus viarum, in quibus circuitione opus est: dicti ab ambitu, & frangendo. Varro in neutro quoq; genere usurpauit: *rrigauit cauata aurium anfracta*. Vtitur eâdem voce Psal. 25.

P S A L M V S I I.

^a *Diadema*] Vox Græca à verbo *Διάδω*, id est, circumligo, aut corono. Olim fascia fuit lineâ, purpurâ intertextâ & gemmis obsita, gestamen regibus tantum proprium. Vnde & pro corona ferè accipitur, *ein Stirnband*.

^b *Callus*] Propriè est via bene trita & quasi callo pedum durata.

P S A L M V S I V.

^a *Fibra*] In radicibus plantarum sunt tenuia quædam & minuta filamenta, ipsaq; adeò radiculæ extremæ, quomodo vtitur Psal. 80. *Iam radix tenebras fuderat undiq; Fibras*. In corporibus verò animantium sunt epatis & pulmonum extremitates prominentiores. *Neq; enim mihi cornea fibra est*: Persius. hîc pro ipsis visceribus accipiuntur.

^b *Litare*] Inter sacrificare & litare hoc interest,

inquit Nonius: *sacrificare* est veniam petere; *litare* est propitiare & votum impetrare. Virg. 4. *Æn.* Tu modo posce deos veniam, *sacrisq; litatis*, id est, impetratis. Plaut. *Pænulo*: Si herclè istuc unquam factum est, tum me Iupiter faciat ut semper sacrificem, neq; unquam litem. Sic Suetonius in Nerone: *Attendit & extispicio. nec unquam litavit.* Hinc verbum *perlitare*, quo utitur Psalm. 20. quod est perfectè litare, & sacrificio facto Deum placare, votiq; sui competentem fieri. Gel. l. 1. c. 7. *Si ha res divina facta, riteq; perlitata essent; aruspices dixerunt, omnia ex sententia processura* Græcis est, *ἡ ἀδελείωμα*, i. vtor numine propitio, sacra facio feliciter.

P S A L M V S V.

Questus] Sine diphthongo querela est, siue querimonia, à queror questus sum, vnde conqueror. Quæstus cum diphthongo emolumentum & lucrum est, à quæro quæsiui. Vnde conquiro.

Eois] ἠώς, Græcis aurora est; vnde Eous apud poëtas significat aliquid, quod est matutinum aut versus orientem. ἠὼς ἀλέκτωρ. Variatur autem primæ syllabæ quantitas, quandoquidem apud Græcos, & ἠώς & εὠς pro eodem ferè accipiuntur. Virg. 1. *Georg.* Antè tibi Eoa Atlantides abscondantur. & XI. *Æn.* Vota deloim primo victor soluebat Eoo. Ita Propert. *Siue illam Hesperis, siue illam ostendet Eois.* Quod noster est imitatus hîc & Psalm. 29. *Radiis Hermon tepesactus Eois.*

c Ciebo]

^c *Ciebo*] à cico, ciui, citum penult. breui, ciere, id est, mouere, vt *fontes & stagna ciere* dicuntur ranæ apud Ciceronem de Diuinat. Hinc excito, concito, item percitus, excitus, concitus penult. breui. Alterum eiusdem ferè significationis est, cio ciui citum penult. longâ; cire, id est, vocare. vnde accitus, excitus; penult. itidem longâ pro aduocato aut euocato.

^d *Audacem simulare,*] id est, insimulando. Sicut Horat. dixit: *Audax omnia perpeti.* Sufficiat autem semel indicasse hunc Græcismum, qui vt apud Horatium, ita in hoc quoq; poëmate creberrimus est. Eodem enim modo Græci dicunt, *ἰνδοκίλος παρὰ τὴν ἀδύξαι* & *παρὰ τὴν ἀδύξαι*: quod Flacco est indocilis pati. ad cuius imitationem Psalmo xv. canit, *fidemq; indocilis temerare petam.*

^e *Bustum*] propriè locus est, vbi cadauer alicuius combustum & sepultum est. Vnde Statius dixit *fumantia busta.* Accipitur ferè pro ipso sepulcro, Cic. 2. de leg. *Bustum aut tymbon violare.*

P S A L M V S V I I.

^a *Seruator orbis*] Ita Dominum Deum, conditorem & conseruatorem rerum omnium nominat. Aliàs nomen hoc propriè tribuitur *ἀνθρώπων σωτήρ*, siue Saluatori nostro Iesu Christo. Apud Propert. lib. 4. eleg. 6. eundem titulum Apollo tribuit Augusto Imp. hoc disticho:

*Mox ait, ô longa mundi seruator ab Alba
Auguste, Heclores cognite maior auis.*

Gentibus quoq; celebris fuit ζῶς σωτῆρ: quæ Herculi quoq; idem nomen tribuere.

^b *Leo crudus*] Pro crudeli aut cruento. Crudum enim à cruore dictum volunt. Aliàs crudum dicitur quod incoctum est. Vnde medicis cruditas est, quam Græci ἀπεψίαν vocant.

^c *Sitiens cruoris*] Elegans metaphora, vehementem rei cuiuscunq; aviditatem exprimens. Vnde Cic. dixit, *sitiens voluptates*, item *sitiens virtutes*. Et apud Horat. est, *sitis argenti*, apud Iuuenal. *sitis fama*, apud Claudianum, *sitis praeda*. Cyrus quoq; apud Xenophontem ardentissimam suam aliis benefaciendi cupiditatem volens indicare, dicit: διψῶ καὶ εἰζεῶ, id est, sitio aliis gratificari.

^d *Crimina texuit*] Id est, calumnias & mendacia concinnavit. More Græco. Hom. Il. 3. δόλον ἄλλου ἰφαίνει, id est, πλέκειν. ita Propert. *Et causas texere lethi* Cic. *texere opus texere epistolam*.

^e *Me persequatur*] Bellam hi versus gradationem (quod in Rhetoricis Aristoteli est ἐπινοδομεῖν) seu κλίμακας continent, qui hoc modo solutâ oratione expressus fiet conspectior: Iudex persequens me capiat, captum sternat, stratum proterat, protritum conculcet, conculcatum sepulcro inferat. In Heroico dixisset: *Me capiat, captumq; necet, tumuletq; necatum*.

^f *Ferale*] Primâ longâ, est quicquid funestum, dirum, & cum exitio & abominatione coniunctum est.

g *Lethi-*

^g *Lethiferas sagittas*] Id est, mortiferas & veneno illitas. Lethum enim Poëtis mors est, ab oblivione, quam Græcè vocant *λήθη*. quia mors omnium rerum oblivionem inducit. Alii sine aspiratione scribunt, & deducunt à deleo, vnde letum quasi deletum, quòd omnia deleat.

^h *Pariet*] Indicat *ἀπίτευμα*. quod Germanis est *ein fehl* / sicut Esaias cap. 33. *Concipietis foenum, & parietis stipulam.*

ⁱ *Scrobem*] fossam. Scrobs propriè fouea in terra effossa, ad arbores conferendas aut depangendas.

^k *Expeditus*] Liberatus. à pedibus animalium, qui cùm stupa, aut lino, aut quocunque alio filamento implicantur, dicuntur impediri. Id autem si inde tollatur, & pedes liberi fiant, dicuntur propriè expediti.

P S A L M V S V I I I.

^a *G* *Entis humana*] Versus Horatii lib. 1. Od. 12.
^b *Lactens*] à lacteo, es, lactère, penultimâ longâ, quod est *lac sugere*, & proprium est infantis, aut catuli ab vberibus pendentis, *saugen*. Aliud *lacto*, as, are, quod est *lac præbere*, *sugen*; & proprium est matris. Psal. 103. dixit. *Lactens pueri venustas.*

^c *Pollentis*] validæ potentis. *Auster fulmine pollens*: & *pollens opibus* est apud Lucretium. *Hostis equo pollens*, apud Ovidium.

^d *Hauustus aure vitalis*] Poëticè accipitur pro ipsa

vita, quæ tamdiu inesse corpori creditur, quamdiu vitali vescitur aurâ, seu quamdiu spiritum ducit.

^e *Ales*] In auguriis veterum aliæ volucres vocabantur oscines, quæ voce & cantu; aliæ alites seu præpetes, quæ volatu aliquid prænuntiare putabantur. Vtrumque complexus est Virgil. de augure loquens: *Qui volucrum linguas, qui præpetis omnia penna &c.* Hic poëticè pro quavis aue vsurpatur.

^f *Pinnarum*] Pinna vocabulum est homonymum. Sunt enim etiam pinnae ædificiorum & murorum partes, ad modum fastigii acuminatæ. Hic autem sunt *πίγυγος*, seu pinnae piscium, *fischfedern*.

P S A L M V S I X.

^a *Ternum atheris arbitrum*] Periphrasis Dei, cuius arbitrio cælum & terra condita sunt & conseruantur.

^b *Pessum abit*] Pessum aduerbium idem significans, quod Græcis *κατά*, id est, deorsum, & quasi sub pedes depressum. Lucret. 6. *Pessum subsedere suis pariter cum ciuibus vrbes*, loquens de terræmotu. Columel. lib. 12. c. 6. *Est aliud muria matura experimentum. Nam ubi dulcem caseum demiseris in eam, si pessum ibit. scies esse adhuc crudam: si innatabit maturam.* Hinc *dare pessum & pessundare*, item *ire pessum*, ficuti, *dare venum & venundare*, item, *ire venum* seu *venire*, id est, venalem esse.

^c *Condis nube silentii*] Bella translatio. Sicut enim nubes splendorem radiorum solarium ad spectui nostro:

nostro aufert: ita silentium & hominis, & rerum ab ipso gestarum memoriam abolet, earumque obliuionem inducit. Sicuti ex aduerso multorum vox & celebratio nominis claritatem efficit & conseruat. Hinc Pindarus alicubi de re eadem loquens, λάθας νέφους, id est, obliuionis nubem dixit.

^d *Vis foeta superbiâ*] Fœtus, substantiuè, aliàs *ἄννημα*, est rerum tam animatarum quàm inanimatarum. 4. Georg. *Nec fœtus nixibus edunt.* Ouid. 4. Metam. *Arborei fœtus.* Et Virg. 2. Georg. *Fœtus nemorum, & largo pubescit vinea fœtu.* Hic adiectiuè idem significat cum grauido aut pleno. Fœtum enim dicitur animal prægnans ante & paulò post partum. Eleganti igitur translatione vim superbiâ fœtam, id est, prænantem & grauidam superbiâ dixit. Violentia enim plerunque cum superbia coniuncta est, quod vernaculo sermone diceremus, *gewalt gehet mit hoffart schwanger.* Virg. *Loca foeta furentibus Ausiris.* Et: *Non insueta graues tentabunt pabula fœtus.* Horat. *vulpes foeta.* Et hic noster infra Psalmo 105. *Regia foetaranis.*

^e *Asyli arcem pandis*] Σύλα Græcis præda seu rapina est, inde *συλάω, συλέω* vel *συλάω*, est spolio vel aufero. Hinc *ἄσυλον*, arx, templum, statua principis, vel area sacra dicta est, in quam fontibus tutus erat receptus, vnde nefas esset, quempiam extrahere vel abripere. Aliàs Græcis *κρησφύγετον*. Virg. 8. *Æn. Hinc lucum ingentem, quem Romulus acer asy-*

lum Rettulit. Hinc ἀουλία pro eo iure libertatis & veniæ.

^f *Dominum pangite*] Propriè pangi dicuntur plantæ, quæ in scrobos defiguntur. Hinc versus quoque pangi, id est, stylo in tabellam ceream impresso quasi exarari videntur. Cicero Tironi, *An pangis aliquid Sophocleum?* Horat. *Ego mira poemata pango.*

^g *Plagis irretire*] Plaga quoq; verbum est homonymon, quod primâ breui, vt hic, significat retia rariora ad capiendas feras, quòd scilicet, vt nonnulli volunt, plagis, id est, foraminibus, plenæ, sint. vnde Horat. *Trudere apros in obstantes plagas.* Et per metaphoram *plaga amoris*, apud Lucretium. Eadem vox primâ breui significat spatia vel tractus cæli & terræ amplissimos. hinc *plaga orientalis aut occidentalis.* Eadem denique primâ longâ, significat verbera, Græcis πλῆγαι. Hinc *plagas adhibere; Phryx plagis si melior.* Vnde *plagosus Orbilius*, qui plagis inferendis delectaretur.

^h *O res pectoris altis condenda in penetrabilibus*] Expressit Paraphrastes his verbis vim vocis Ebraicæ SELAH.

P S A L M V S X.

^a *Vergat in caput*] Id est, recidat, vt, quod sequitur, suis pereat artibus, iuxta illud Salomonis: *Dolus recidit in cor fabricantium malum: In consiliarios autem pacis latitia.* Est autem verge, e, leniter inclinare, demittere, aut etiam se extendere.

Hinc

Hinc vergere in meridiem aut septentrionem. Dies vergens in noctem. *Inuergere* verò idem quod infundere est. Virg. *Frontia³ inuergit vina sacerdos.*

^b *Compita*] Loca, vbi plures viæ seu itinera competunt. *ein kreuzweg.* Ouid. *In ternas compita sectas vias.*

^c *Inuolet innocentem*] Quasi volâ iniectâ comprehendat & constringat. Non enim componitur à verbo volo, as, are: sed à nomine vola, quæ propriè est cauum illud in media manu vel pede. Est igitur hîc inuolare, quasi in volam capere.

^d *Spelæa*] *σπήλαιον*, vel *σπήλυγξ*, Latinis antrum, spelunca vel cauerna. vnde *spelæum ferarum*, pro antro feris latibulum præbente. Virg. *in syluis inter spelæa ferarum.*

^e *Multimodis*] Legendum *multinodis*, *πολυπόδης*, vt penultima sit longa; à nexu multorum nodorum. Ita Lucretius dixit: *Multangulus*, Plin. *Multicaulis*, Ouid. *Multiforus*, Varro *Multinumus*. ad quorum similitudinem eleganter vocabulum hoc *πεποιημένον* conformauit.

^f *Nassa*] *Nassa* propriè textum vimineum, in quod escâ impositâ pisces alliciuntur, ita vt ingressis non pateat exitus. Hîc metaphoricè accipitur pro dolis & machinationibus fraudulentis.

^g *Librata vulnera*] Id est, tela iam pridem librata tandem eiaculari, & hostem vulnerare. *Librari*

enim de telis dicitur, cum iis ictum alicui intentamus. Virgil. 9. Æn. *Ecce aliud summa telum librabat ab aure. Quo exprimitur gestus hastite vibrantium.*

^h *Peruicax*] Quasi per vim perseverans, nulli cedens, Græcè *πληρώχλω, ἰχυρογνώμων.*

ⁱ *Vesania*] *παρὰ φροσύνη*, seu potius *μανία*, & *vecordia* crudelis & furiosa. Ita Catullus. vocat *ventum vesanientem.*

^k *Eliminetur*] Quasi extra limen eiiciatur. Est enim *eliminare* extra limen efferre. Horat. *ne fidos inter amicos Sit qui dicta foras eliminat.*

^l *Imperii*] Pro imperii, apocope poëtis vsitata. Virg. *Tugurii congestum cespite culmen.* Ita Psal. 13. dixit *auxilii*, pro auxilii. Psal. 55. *Consilii*, pro consilii, Et alibi *Ingenii*, pro ingenii.

P S A L M V S X I.

^a **N** *Ervo sagittas admouet*] Quasi de arcu Scythico (*flutschbogen*) loquatur, cuius neruo crena seu incisura sagittæ immittitur à sagittario, priusquam arcum tendat.

^b *Speculatur*] Quasi è specula cæli intuetur. Eodem panè verbo utitur Prudentius, in versibus omnium piorum obseruatione dignissimis, & cum hoc quoq; Psalmi loco planè congruentibus:

*Speculator adstat desuper,
Qui nos diebus omnibus
Actusq; nostros prospicit,*

A luce

*A luce prima in vesperum.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur quidquid est,
Humana quod mens concipit.
Hunc nemo fallit iudicem.*

^c *Remisto*] Pro misto. Compositum pro simplici. Horatius arte Poët. *Sic verus falsa remiscet*, pro miscet.

P S A L M V S X I I.

^a *Repagula*] Repagulum propriè in circo illud quasi obstaculum erat, quo demisso, equi cursores ab excurrendi libertate cohibebantur; eodemque sublato, ad cursum emittebantur, *ein fürwurfs/ schlaqbaum*. Accipitur etiam pro obice, seu pessulo quo fores muniuntur, *ein rigel oder grindel*. Vtrumque Plautus Cistellariâ coniungit: *Occludite ades pessulis, repagulis*. Nonnullis etiam idem significat quod Græcis *καλύπτη*, seu operculum.

^b *Planctus*] Propriè eiulatus cum pectoris percussione.

^c *Aure trahens*] Poëtice, pro, exaudiens.

^d *Toxica*] Toxicum pro veneno accipitur, teste Plinio; dictum à taxo arbore venenata: vel quòd *τοῖς τόξοις*, id est, sagittis illineretur. Dioscorides enim lib. 6. scribit, Toxicum dici *ἐκ τῆς τήξας τῆς βαρβάρων ἕως αὐτῆς χρίσας*. Alii à *τοξόω*, id est, iaculor, deducunt, quòd venenum in imas corporis partes penetret. Utuntur eo Plautus, Horatius, Propertius & alii. Vide Plin. lib. 16. cap. 10.

^a **M** *eo dolore gaudeant*] Significat ἐπιχαίρειναιον, qui Germanis est etn ichadenfro/vitium proprium diabolo & hominibus prorsus malis.

^a **A** *ffatim*] Abundanter, ἀδεῶς. Cic. *Puto, me Di- caarcho affatim satisfacisse.*

^b *Agricolatio*] Pro agricultura, vox Columellæ.

^c *Stimulor pectora*] Græcismus, pro, pectus mihi stimulatur. Ita Horatius dixit: *Purgor bilem*, id est, bilis mihi expurgatur. Eurip. *Hecuba*, τοφλῆμα φέρει ὀμμάτων.

^d *Tartari*] Pro inferno. Virgil.

--- tum tartarus ipse

*Bis patet in præceptantum tenditq; profundum,
Quantus ad aetherium cali suspectus Olympum.*

^a **C** *ognitorem*] Quis propriè dicatur cognitor, optimè patet ex commentatione Asconii in illud Ciceronis primâ Verrinâ: *Me defensorem calamitatum suarum, me ultorem iniuriarum, me cognitorem iuris sui, me actorem causa totius esse voluerunt.* Sic enim ibi Asconius: *Qui defendit alterum in iudicio, Aut patronus dicitur; si orator est? Aut advocatus; si aut ius suggerit, aut presentiam suam commodat amico: Aut procurator, si negotium su accipit: Aut cognitor; si presentis causam novit, & sic tue- tur ut suam. Ergo cognitorem dixit modò familiaris- simum defensorem.*

^b *Cogi-*

^b *Cogitatus arcanos*] Pro arcanis cogitationibus dixit.

^c *Orbitam legum*] Elegans metaphora. aliâs *orbita* propriè est *ὑποπόρθημα*, seu vestigium rotæ in via decurrentis. Ein wagenspür. 3. Georg. *Castelliam molli diuertitur orbita cliuo*. vnde verbum *exorbitare*. vtitur eâdem voce Psal. 32.

^d *Impotentum*] Impotens hîc non significat inualidum, sed eum, qui iræ aut aliis suis cupiditatibus moderari non potest. Homo impotens, Germanicè est ein ungehaltener mensch/ quales ferè sunt diuites fastuosi.

^e *Sufficis ventri*] Id est, suppeditas.

^f *Hilaras*] Ab hilaro, quod est exhilaro, seu iucunditatem affero. Ouid. *Hos ubi facundo tua vox hilarauerit ore*. Verbum à Cicerone quoque usurpatum.

^g *Tueri*] Pro intueri. Sicut Ouidius: *Os homini sublime dedit, calumq; tueri iussit*.

P S A L M V S X V I I I.

^a *Torrentibus aquis*] *Torrentis* aliâs substantiuè fluuium significat, non viuâ aquâ, sed pluuiis crescentem, qui Græcis est *καρροειδὸν ἢ ποταμὸς καρροειδὸς*. Hîc tanquam participio vsus est, ad imitationem Virgilii, cuius Eclog. 7. hi sunt versus:

*Hîc tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.*

Et Georg. 2. *Torrentem undam leuis innatat alnus.*

^b *Olympi*] *Olympus* dictus est, Theone interpre-

te Arati teste, quasi *ὀλόλαμπος*, quòd totus luceat. Quamuis Cæsar Scaliger putet dictum, quasi *ὀλύοντα ποδῶς*. Ut esset montis nomen ob altitudinem, quem eum ascenderent, interrogati quòd irent, dicebant, in cælum. Vnde cælo communicata vox. Aristoteles tamen, aut quisquis est auctor libri de mundo, vsitatum etymon ipse quoque probat his verbis, interprete Budæo: *Deus in excelsis situs est, purus ipse, in puro loco. Quem locum tum ἑργονδον ab origine vocis dicimus, quasi terminum extremum supremorum corporum; (ut dictus sit ἑργονδον quasi ὄρεσσι δῖο) tum etiam Olympum, ut vsquequaq; lucidum, ab omni caligine secretum, motuq; omni incondito, cuiusmodi sunt, qui apud nos venti fiunt & tempestates. Id quod his verbis significat Homerus:*

*Esse solum diuis subnixum semper Olympum
Fama est, haud ventis tremefactum, haud imbribus
vdum,*

*Ac procul à niuib; subductum: nubibus illinc
Splendida summotis candensq; expanditur æthra.*

Huius autem rei elogium est mortalium consensus, regionem mundi summam non dubiè Deo tribuentium. Quam ob causam ipsi manus tollimus sursum, inter vota concipienda. Hæc ibi Aristoteles, Locum autem Homeri, quem citat, respexisse videtur & Solinus cap. 13. cum ait: *Olympum ab Homero non per audaciam celebratum, docent quæ in eo visuntur. Primum excellenti vertice tantus attollitur, ut summa eius calum accola vocent. Ara est in*

cacis-

cacumine Ioui dicata, cuius altaribus si qua de extis inferuntur, nec difflantur ventosis spiritibus, nec pluuiis diluuntur, sed voluente altero anno cuiusmodi reliqua fuerint, eiusmodi reperiuntur. Et omnibus tempestatibus à corruptelis aurarum vindicatur, quidquid sibi semel est Deo consecratum. Littera in cinere scripta, usque ad alteram anni carimoniam permanent. Hæc Polyhistor. Olympi altitudinem Xenagoram inuenisse scribit Plutarchus in vita Æmilii, atq; ideo erecto in montis vertice monimento, & addito carmine, rem posteritate testatum esse. Diodorus quoque Siculus lib. 5. in descriptione Panchææ seu Arabiae felicis, de Olympo scribit, quòd fit mons excelsus, dicatus diis, & cæli quoq; sedes dictus, & olympus triphylus. In fabulis enim esse antiquum illum Cælum Terræ imperantem, familiariter in hoc loco versatum, & ex eius altitudine cælum eiusq; sidera esse contemplatum. Homerus quidem primo Iliados Olympum ἀγάννιφον appellat, q. d. valde niuibus conspersum. Sed interpretes refert hoc ad partes Olympi, quæ sunt ὑπὸ τοῖς νέφεσι. τὰ γὰρ ἄκρα τῆς ὀλύμπου ὡς ὑπερφερῆ, καὶ ὑπερνεφῆ ἕτε νίφε, ἕτε καὶ ὄμβροσιν. Vbi etiam adducit versus, quos paulò antè à Budæo latinitate donatos ex Aristotele adducebamus:

Ὀλυμπόνθ' ὃν φασὶ θεῶν ἔδρα ἄσφαλες αἰεὶ
 Ἐμυδαί, ἕτ' ἀνέμοισι κινάσεται, ἕτε ποτ' ὄμβροσιν
 Δύεται, ἕτε χερῶν ἐπιβλάται ἀλλὰ μάλ' αἴθη
 Πέπληται ἀνέφελθ', λούκη δ' ἐπιδέδρομυ αἴγλη.

b. 4.

e.
 -
 1,
 i-
 x.
 le
 is
 7,
 ab
 u-
 0
 m,
 u-
 es.
 115
 17-
 14-
 17-
 es,
 vi-
 10-
 eo
 11-
 27
 14-

^c *De naribus*] ἀνθρώπου παρὰ θεῶν. Cū enim scriptura Deo adscribit os, oculos, aures, manus, pedes, & similia, non propterea Deum corporeum debemus imaginari, quod olim fecerunt Anthropomorphitæ. Tales enim loquendi formæ non tam exprimunt, qualis sit Deus, quàm eius notitiam incomprehensibilem tenuitati nostræ accommodant. Iis enim, veluti nutrices cum infantibus solent, balbutire nobiscum Dominus voluit, ut, cū naturam eius intelligere nequeamus, quasdam suas proprietates membrorum nomine nobis adumbraret, vt providentiam oculis, fortitudinem brachio, iram naribus, atque ita de reliquis.

^d *Fauilla*] Cinis est calidus, sub quo ignis abstrusus latitat & fouetur, de quo Horatius, *Incedis per ignes suppositos cineri doloso*. Saxones vocant *amer*.

^e *Fusca*] Color fuscus subniger est, ex rubro in nigrum degenerans. Braun.

^f *Adremigat*] Quid sit remex & remigium in re nautica, notum est. Quia autem volantibus eundem vsum in aëre præbent alæ, quem nauiculariis in aqua remi: eleganti metaphorâ, id quod de nauigio propriè dicitur, transfertur ad volatum. Ita Virgilius *remigium alarum* dixit.

^g *Furuo*] Color furuus est idem cum atro, seu anthracino, id est, carbonis instar nigro.

^h *Ex oculis vibrata spicula flammæ*] Talis enim est vultus

vultus iratorum. Ita Virgilius de Turno irato:

--- totoq; loquentis ab ore

Scintilla absistunt, oculis micat acribus ignis.

ⁱ *Sinuosa*] Sinus in corpore humano ea pars dicitur, quæ est intra pectoris brachiorumque complexum, ad ipsa præcordia. Terent. *Hiccine non gestandus in sinu est?* Hinc sinus vestium appellarunt plicas, seu plicaturas vulgò dictas. Virg. *Nodoq; sinus collecta fluentes.* Item sinus maris, seu partes littorum, propter excursus maris incuruas, qui si maiores sint, à nostris nautis nominantur *ein wick*/ Græcis *κάλπ*. Hinc quicquid incuruum est, & multos sinus habet, dicitur *sinuosum*, vt mare, vela, cauda serpentis, vestes & alia.

^k *Inane*] More Lucretii, pro vacuo, vel ipso aëre. quod Horatio est, *τὸ purum: Plerunq; per purum tonantes Egit equos, volucremq; currum.* Per purum, id est, aëra, quod Græci dicunt, *ἀήρ*, per æthram.

^l *Laticum*] Latex Lucretio est omnis humor aut liquor, qui in re aliqua latet, vt latex absinthii, pro succo de absinthio expresso. Item liquoris vitigeni *laticem* nominavit vinum. Ouid. *Palladios latices*, pro oleo. Hinc simpliciter accipitur pro aqua.

^m *Hians tellus*] His & sequentibus terræ motus indicatur, quo terra aut egeritur, aut complanatur, aut in voragines dehiscit.

ⁿ *Chaos*] Vox Græcis & Latinis poëtis usurpata,

significat rudem indigestamque molem, seu confu-
sionem & congeriem rerum omnium informem:
ex qua mundum & reliqua in mundo creata esse
Poëtae fabulantur. Ouid. Metam.

° *Cæca fraus arte*] Cæcum hîc est occultum,
clandestinum, siue ἀόρατον, quod sub aspectum non
cadit, ita Psal. 27. *Fraus cæca sit formidini.*

P *Celebri me in luce*] Ita Cicero ad Q. Frat. in-
quit: *Eius virtutem non latere, sed in luce Asia, in o-
culis clarissima provinciæ esse positam.*

¶ *Florentes are phalanges*] Id est, splendentes. Ar-
ma enim exercitus, præsertim sole lucente, latè mi-
cant, & è longinquo conspicua sunt. Respexit autem
hîc Paraphrastes ad vetus illud, *florentes are cater-
uas*. Poëtae verò epici, Servio etiam teste, verbo *flo-
rendi* variis omnino in rebus passim usi sunt, ut apud
Lucretium sunt *florentiæ lumina flammis*, id est,
splendentia & latè lucentia. Eidem *mare nauibus,
urbes pueris florent*. M. Manilius quoque nomen
floris elegantissimè ad stellas transtulit. Sicuti Co-
lumella non minùs eleganter nomen stellarum &
siderum ad flores transtulit terrestres. Quod enim
in cælo sunt stellæ, id in terra sunt flores, & è con-
trario. Versus Manilii libro 5. Astronom. hi sunt,
pænè in extremo:

*Tunc conferta licet cali fulgentia templa
Cernere seminibus densis, totisq; micare
Floribus, ut sicca currunt per littus arena.
Sic ἀστὲρ quoque usurpant poëtae Græci. Sic
Æschy-*

Æschylus *ἄνθος*, Homerus *πῆμα* & *πυρὸς* dixit. Et Virg. *semina flamma*, alii *florem ignis* dixere, vt ad locum illum Manilii monet incomparabili patri similis filius Iosephus Scaliger.

r *Phalanges*] Phalanx propriè acies Macedonum quadrata, octonis peditum millibus constans, in qua pes pedi, clypeus clypeo, vir viro confertus erat: quâ nihil apud Macedonas validius, vt lib. 3. Q. Curtius scribit.

f *Obsessa viarum*] Pro viis insidiosè obfessis. Forma loquendi poëtis & historicis non infrequens, vt, *Ardua terrarum, opaca locorum, angusta viarum, abdita littorum, caua sanctorum, deuia sylvarum, summa vel inuia montium, lata camporum* &c. Ita Psal. 69. dixit, *prospera bellorum*, sicuti Horatius, *peracuta belli*, dixit, quæ Græcè diceret, *τὰ τῆς πολέμου δευὰ*.

t *Armis reparare ruinas*] Hoc Græcis est *ἀναμάρχεα*, quod in extremis periculis propter desperationem sæpe saluti fuit, cum aut vincere aut mori pugnantibus est propositum. Ita autem affecti maximè sunt formidabiles. Huc illud Virgilianum,

Vna salus victis, nullam sperare salutem.

v *Boreæ violentia*] Pro ipso Borea violento, poëtice. Ita Horat. *Virtus Scipiada & mitis sapientia Lælii* pro ipso Scipione & Lælio. Vide Psal. 1. *Impietas*.

x *Parere volentes*] *ἐκουσίους ἢ ἐκόντες νόω*, vt Pindarus loquitur. Obedientia enim voluntaria regibus maximè optanda est. Vt enim apud Sallustium

loquitur Sylla, *Tutius est volentibus quàm coactis imperitare.* Ita Virg. de suo Augusto: *Iura volenti dat populo.* Inuitis enim imperare, admodum graue & periculosum est. Apud Pindarum est, ἐθέλοντα προσέλκειν, Olymp. Od. 6.

P S A L M V S X I X.

^a **[Insanientis sapientia]** Ita Horat. Od. 34. lib. I. vocat philosophiam Epicuri, speciem quidem sapientiae habentem, sed quæ penitiùs introspecta mera esset infania. Figura quam Rhetores vocant ὀξύμωρον, q. d. acutifatum. *Est enim, ut Quintilianus ait, sententia ex periculo petita, seu ita affectatè & acutè enuntiata, ut primo intuitu fatua videatur: sed tamen postea peculiari cum acumine coniuncta deprehendatur.* Ita Cic. *Sitacent, satis dicunt.* Et alibi Horatius: *Strenua nos exercet inertia.* Item, *Concordia discors Fides periura. Ebrietas sobria.* Talia Græcis sunt σοφία ἀσοφία, βία ἀβία, ὑπὸ ἀὑπὸ, γάμος ἀγάμος &c.

^b **[Fornice flammeo]** Quid fornix in ædificiis sit, notum est. Hic accipitur pro concavitate cæli stellis exornati & distincti.

^c **[Pelagi arcum]** Indicat maris quasi globum. Mare enim cum terra integrum globum constituit.

^d **[Fortuit.]** Penultimâ longâ ad imitationem illius Horatiani, *Nec fortuitum spernere cessitem leges sinebant,* Od. 15. lib. 2. Et ita etiam τὸ *Gratuitum* & similia pronuntianda esse confirmat genere & doctrinâ

doctrinâ clarissimus ille Ianus Doufa lib.ii. Præci-
dan.ad Petron.Arbitrum.

^c *Sidera obliqua*] Intelligit duodecim signa Zo-
diaci, quæ sol motu proprio quotannis semel per-
agrat.

^f *Iugiter*] Iuge est, quod perpetuum aut conti-
nuum est. Horatius: *fluuius perennis iugis aquæ*. Et
Serm.2. Sat.6. *Tecto vicinus iugis aquæ fons*, id est,
perenni scaturigine fluens. Hinc *iugiter*.

^g *Sinuofus error*] Simplex enim est veritatis ora-
tio. Sed mendacia, perplexa & intricata cum sint,
multis inuolucris indigent. Rationem metaphoræ
vide Psal.18.

P S A L M V S X X.

^a **A** *Dyto*] Intelligit partem templi intimam &
sanctissimam, quam phrasi Ebræâ *Sanctum
sanctorum* appellabant: vnde responsa & oracula
olim reddebantur. 2. Æneid. *Isq; adytis hæc tristia
dicta reportat*. *Δύω*, id est, ingredior: hinc *ἀδύτου* lo-
cus inaccessus: aut, si de templo Hierosolymitano
loquamur, nemini patens, præterquam summo sa-
cerdoti. Hinc Lucretius per metaph. eleganter dixit,
adytum cordis. Et ipse paraphrastes Psalm.57. hanc
vocem ad cælum, quod adyto templi significabatur,
transtulit.

^b *Axes asperare falcibus*] Indicat currus *ὄπισθεν
πηλοφόρος*, seu falcatos, quorum in bellis veterum vsus
erat. E curribus enim veteres pugnasse, vel ex Ho-

mero notum est. Iidem in libro Iosuae nominantur *currus ferrei*. Lucretius vocat *falciferos*. Xenophon ἀρματὰ δρεπανηφόρα. Liuius *quadrigas falcatas*: qui etiam Decad. 4. libr. 7. in descriptione pugnae, quâ Romani Antiochum superârunt, quadrigas illas sic describit: Armatae, inquit, in hunc maximè modum erant. Cuspides circa temonem à iugo decem cubita exstantes, velut cornua habebant, quibus, quicquid obuium daretur, transfigerent: & in extremis iugis binæ circa eminebant falces, altera æquata iugo, altera inferior in terram deurexa. illa vt quicquid ab latere obiiceretur, abscinderet, hæc vt prolapsos subeuntesque contingeret. Item ab axibus rotarum vtrinque binæ eodem modo diuersæ deligebantur falces &c. Earundem meminit Q. Curtius in pugna Alexandri & Darii.

^c *Hostica*] Pro hostilia, more Horatiano: *illum ex moenibus hosticis*. Item, *Cades & rabiem tollere ciuilem*, pro ciuilem.

P S A L M V S XXI.

^a *Mensura voti*] Accipitur pro quadam implementatione & satietate rei alicuius perfecta, quâ maius aut melius optari nihil possit.

^b *Perduelles*] Qui Græcis sunt πολέμιοι, seu hostes quodammodo ἀπρονδοί, & peruicaces.

^c *Sylua brachia*] Ita vocat ramos arborum ποεινέ.

^d *Deme-*

^d *Demetes*] à demeto, demessui.

^e *Inhonestæ vulnera*] Inhonestatis enim seu turpitudinis & fugæ infamis signum est, vulnus tergo aut poplitibus acceptum, corpore scilicet non aduerso, sed auerso. Hinc apud Catullum sic laudatur Achilles:

Hostibus haud tergo, sed fronte & pectore notus.

P S A L M V S X X I I.

^a *Ciuitatis incola*] Græcis πολιῆχος.

^b *Nictatq;*] Nictare est oculis signum dare, aut conuiuere. Plautus *Asinaria*: *Nec illa ulli hominī nictet, nictet, annuat. Nictantia quoq; sidera* dixit Maro in *Ciri*. Videntur enim conuiuere.

^c *Efferati*] Efferare est aliquem irritando & molestando instar feræ ferocem & immanem efficere.

^d *Liquitur*] Id est, liquefcit, ad imitationem Virgilio *i. Georg.*

Vere nouo canus gelidis cū montibus humor

Liquitur, & Zephyro putris se gleba resoluit.

^e *Defectæ viribus*] Viribus destituta. Martialis:

Dulcia defectâ modulatur carmina linguâ

Cantator cycnus funeris ipse sui. Hinc *defectus facultatibus* in *Iure Ciuili* ab *Vlpiano* dicitur ad egestatem redactus, vt creditoribus satisfacere non possit.

^f *Tralucentia*] Pellucida. à trans & luceo.

P S A L M V S X X I I I.

^a *Trepidat tenebras*] Quæ horrorem & trepidationem concitant; Metalepsis.

^b *Pedo*] Pedum propriè est baculus pastoritius: incuruus. Virg. *At tu sume pedum.*

P S A L M V S X X V.

^a *Mysteria*] *Μύεω*, id est, in sacris instituo & instruo, vnde Germanicum *weihen*. Item *μύω*, vnde *μύειν*, est in latibula se addere, instar muris, qui, vt volunt nonnulli, *μῦς* propterea dictus est. *Μύω* quoq; vel *μύζω* idem est, quod os comprimo, seu mussito, quia oportebat, vt docet Eustathius, τὰς μύστας μύειν τὸ σῶμα ἢ μὴ ἐκφαίνειν ἃ μὲ μύωται. Aristoteli est *μεμυκῶς τῷ στόματι*, qui ore est compresso. Hinc mysterium accipitur pro re sacra & arcana, & occultam significationem habente. Germ. *ein geheimnis*.

P S A L M V S X X V I I.

^a *Intuor*] Antiquè, pro intueor. Plautus *Mostellariâ: Nullam cornicem intuor*. In præterito intutus vel intuitus sum. In infinitiuo intui.

^b *Vitam quam debet tibi*] Bella phrasis, quâ vti possumus, cum alicuius erga nos beneficentiam volumus agnoscere & celebrare, & omnia nostra illi accepta referre. Ita dicimus, *Salutem, incolumitatem, dignitatem & felicitatem suam alicui debere*.

^c *Fatisceret*] *Fatisco*, quasi *fatim* vel *affatim* hisco, id est, aperior, *χαίνω*. Virg. 6. *Accipiunt inimicum imbrem, rimisq; fatiscunt*, id est, valde aperiuntur,

tur, sich von einander thun / oder von einander
springen. Aliàs idem quod deficere, aut lassescere
significat, vt hîc, & apud Lucretium: *Anima natura
fatiscit Fessa auro.* Item Pſal. 104. *Te vultum conden-
te fatiscunt.*

^d *Præstolor*] Præstolari est quasi præstò esse, &
apparere, einem auf den dienst warten aufwarten.
A præstò, præstolus, vnde præstolari. Hîc simpliciter
pro exspectare accipitur.

P S A L M V S X X V I I I.

^a *Suppliciiis*] Hâc voce propriè vtitur versu 19. hu-
ius Psalmi. In hoc autem tertio versu more Sal-
lustiano, pro supplicationibus eam vsurpauit. Sic
enim Sallustius, cùm sæpe alibi, tum in Catilinâ:
*Non votis neque suppliciis muliebribus deorum auxi-
lia parantur, sed vigilando, agendo, bene consulendo
prosperè omnia cedunt. Vbi socordia te atque igna-
uia tradideris; ne quidquam deos implores. Irati in-
festiq; sunt.* Idem in Iugurtha: *Senatus ob ea felici-
ter gesta diis immortalibus supplicia decernere.* Ita di-
xit Pſal. 102. *Aures suppliciis nunc adhibe meis.* Eo-
dem modo, *Obsidium*, pro obsidione, dixit Corn.
Tacitus.

^b *Cælum pervigil*] τὸ *pervigil* in genere neutro
posuit. Et de stellis, tanquam de cæli oculis, totâ
nocte excubias agentibus, eleganter & poëticè sic
locutus est.

^c *Pro semente legant semina*] Respexisse vide-
tur Poëta hæc scribens ad apophthegma quod-

dam M. Pīnari, recitatum à Cicerone in secundo de Oratore his verbis: *Vt olim Rusca cum ferret legem annalem, disuasor M. Seruilus, Dic mihi, inquit, M. Pinari, num, si contra te dixero, mihi maledicturus es, ut cateris fecisti? Vt sementem feceris, ira metes, inquit.* Cui simile est illud 3. Rhet. Aristotelis, οὐ δὲ ταῦτα αἰχμῶς μὴ ἔσσις, ἀλλὰ ἡμεῖς δὲ ἔσσις.

^d *Hebri progenies*] Heber pronepos Semi fuit, à quo posteros omnes dictos volunt Hebræos, Genes. ii. Luc. 3. vixit annos 464. Aliis non ab Hebero certo aliquo viro dicti videntur Hebræi, sed potius ab Habrami nomine non proprio, sed cognomine, quod apud Chananæos habebat, cum tranator vel transvectus est dictus, eò quòd vocante Domino è Babylone & Mesopotamia esset egressus, & fluiuium Euphratem transmisisset, & perpetuò ex vno loco in alium commigraret. Ita Genes. 39. de Iosepho dicitur, Venit ad me seruus Hebræus vt illuderet mihi. Non quòd iam tum esset populus aut natio tali nomine insignis, sed quòd Iosephus inter Ægyptios & seruus & peregrinus esset, quorum vtrumque maior modestia deceret. Hebræi verò ipso hoc nomine & conditionis suæ in his terris, & de meliori & certiori patriâ in cælis quærenda monebantur.

P S A L M V S X X I X.

² *A Dorea*] Vox vsurpata ab Horatio od. 4. lib. 4. *Qui primus almâ risit adorea.* quam vetus interpretes

terpres laudem bellicam significare ait, quia victores faciat adorandos. Festus autem Pompeius de eadem voce hæc habet: *Ador farris genus. hinc adorem laudem siue gloriam dicebant: quia gloriosum eum putabant esse, qui farris copia abundaret.* Adorea autem pro laude accipi coepta est, postquam premium militibus frumentum erat, partâ victoriâ. Hinc Plin. lib. 18. cap. 3. *Gloriam inquit, ipsam à farris honore adorem appellabant.* Et Plaut. *Qui multâ prædâ atq; adorea affecit populares suos.* Vnde adoriosus idem quod *ἄδορος*. Ioseph. Scaliger in Festum.

^b *Ad patrandum*] Patrare idem est, quod perficere, aut ad finem perducere, Græcè *ἀγαγεῖν*. Cic. 2. de Legib. *Opera patrare.* Epist. ad Attic. *Promissa patrare.* Sallust. Iugurthâ, *spe patrandi belli omnes asperitates vincere.*

^c *Tesqua*] Vox antiqua Sabinorum, significans loca deserta, inculta & aditu difficilia. Flor. Epist. 14. *Deserta & inhospita tesqua.* His contraria sunt Tempe.

^d *Robora concidunt*] Robur species quercus durissimæ est. Hor. *Ille robur & as triplex &c.*

^e *Tellus Dædala*] Quicquid varium & artificiosum est, id Poëtæ vocant dædalum. Lucret. 1. *Tibi suaves dædala tellus submittit flores &c.* De hac voce Festus: *Dædalum à varietate rerum artificiorumq; dictam esse apud Lucretium terram, apud Ennium Mineruam, apud Virgilium Circen, facile est intelligere, cum Græcè δαίδαλον significet variare.* Ita

Pfal. 102. dicit: *Mundi dedala machina*. Hinc δαι-
δαλίματ᾽ opera sunt artificiosa, Pindaro.

P S A L M V S X X X.

^a **P**lectro] Vox origine Græca. significat enim
πλήκτρον aculeum vel calcar. Vnde Aristo-
phani πλήκτρον ἀλεκτρού. Ⓞ, calcar est galli galli-
nacei. Significat etiam vox eadem radiolum, cala-
mum, aut paxillum, quo fides, seu chordæ citharæ
pulsantur. Vnde apud Clementem est πλήκτρον
κρέαζ. Postea etiam nomen plectri datum est
arculo illi feris equinis tenso, qui resinâ illitus, &
chordis fusque deque affricatus, eas sonoras
facit. Accipitur & pro ipsa lingua, quæ in for-
manda voce articulata, quasi plectri officio fun-
gitur.

P S A L M V S X X X I.

^a **A**henea] Pro ænea. Sicuti Horatius: *Hic murus*
Aheneus esto, Nil conscire sibi, nullâ pallefcere
culpâ.

^b **Obliteror**] Obliterare est, literas tabulæ cereæ
inscriptas inducere, vel chartæ inscriptas eradere,
& quasi è monumentis delere. Item obscura facere,
& in obliuionem deducere. Catullus:

Hæc vigeant mandata, nec vlla obliteret atas.

^c **Fila vita**] Phrasis ad colum Parcarum ac-
commodata. Significat autem, totum suæ vitæ
cursum siue tenorem diuinâ prouidentiâ guber-
nari.

^d **Exspes**]

^a *Exspes*] ἀελπής, qui est sine spe. Horat. arte
Poët. *si fractus enatat exspes Nauibus.*

P S A L M V S X X X I I.

^a *F* *oue*bam morbum sub tacito sinu] Congruunt
cum his versus Sedulii:

--- *Magna est medicina, fateri*

Quod nocet abscondi; quoniam sua vulnera nutrit,

Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti.

^b *Cancris per æstum*] Sole ingrediente cancrum
dies est longissimus, atq; adeò solstitium æstiuum;
quo maximi ferè calores sentiuntur.

^c *Lupatis*] Lupatum est frænum asperrimum,
à dentibus lupinis, qui inæquales sunt, dictum. Vir-
gil. 3. Georg. *Pressiq; negabant Verbera dura pati,*
& *duris parère lupatis.* Ouidius de equo domito
dixit:

Et placido duros accipit ore lupos.

P S A L M V S X X X I I I.

^a *C* *Helys*] Pro cithara seu testudine. Primam
enim citharam è testudine factam volunt. Alii
sic dici volunt asserem perforatum, qui in testudine
ponticalum sustinet, & sonos repercussu reddit.
vulgo Rosa.

^b *Nablia*] Nablium & Naulium, ab Ebræo
Nebel deducunt, quâ voce instrumentum musi-
cum seu psalterium significatur, ad quod Propheta
regius hymnos suos decantabat. Meminit eiusdem
Ouid.

Disce etiam duplici genialia vertere palmã

Nablia; conueniunt dulcibus illa modis. Pſal. 71. dicit, *Te citharã canam Nabloq̃*. Vide Nomenclat. Had. Iunii.

^c *Bis quinis neruis*] Indicat *δεκάχορδον*, Instrumentum musicum, à decem chordis seu neruis sic dictum.

^d *Sinuauit orbem*] In formam videlicet circula-rem.

^e *Renidet*] Id est, fulget. Horatius: *Non ebur neq̃ aureum mea renidet in domo lacunar*. Apud Catulum est ore aperto, & dentibus ostensis subridere.

^f *Campis atheris igneis*] Id est, in ipso cælo, stellis & sideribus lucente. Poëtice. Ita Lucretius *campos natantes*, & Virgilius *campos liquentes* dixerunt pro mari. Sic etiam vice versã *æquor campi*, dicitur de planitie terræ spatiosa.

^g *Cuius à nutu viget interitq̃ Quodcunq̃ interit aut viget*] Exemplum anadiploſeos, seu *διλογίας*, quale illud Ciceronis: *Audes in horum conspectum venire, proditor patriæ? proditor, inquam, patriæ venire audes in horum conspectum?*

^h *Incaſsum*] Dictum vult Seruius, quasi sine casibus, sine quibus venatio inanis est. Virg. *Turne tot incaſsum fusos patiere labores?* Item de igni: *Incaſsum furit*. Aliàs caſsum dicitur inane & vacuum, & quasi re aliquã carens aut vacans. Lucret. *Animã caſsum corpus*, pro cadauere. Virg. *Nullum cum victis certamen & æthere caſſis*.

ⁱ *Irre-*

ⁱ *Irretorto*] Qui nunquam scilicet aliò conuertitur aut retorquetur. Ita Horat. od. 2. lib. 2.

Quisquis ingentes oculo irretorto spectat acervos.

PSALMVS XXXV.

^a *Miculi*] Diminutiuum, ab amico. Horatius: **A** *Disce docendus adhuc quod censet amiculum.* Amiculum aliàs genus vestis est.

^b *Fax populi*] Metaph. pro infima plebe: quam Cic. *sentinam urbis nominat.*

^c *Balatronibus*] Balatro vaniloquum & futilem significat, qui Græcis est λαβραῖος, αερολόγος. Idem ferè significat balatro.

^d *Dentem dente acuunt*] Id est, dentibus frendent, quod signum est iratorum & vindictam expectantium. Psal. 113. dixit; *Dentem fatigans dente ringetur.*

^e *Euax*] Euge. Interiectio exultantis, à Plauto quoq; usurpata.

PSALMVS XXXVI.

^a *Inosis montium fastigiis*] Vertices enim altorum montium etiam mediâ æstate niuibus al bent.

^b *Vita fonte*] Deus enim fons vitæ vocatur: quasi dicas plenitudinem inexhaustam, & perennem scaturiginem vitæ & omnium bonorum, quibus totum genus humanum perfunditur. Sic Jerem. 2. *Duo mala fecit populus meus; me dereliquerunt scaturiginem aquarum viventium, ut effo-*

derent sibi cisternas, cisternas fractas, quæ non capiunt aquas.

^c *Exigat teclis*] Id est, expellat, eiiciat. Ita dicimus, exigere aliquem foràs. Aliud est, *exigere astatem, pecuniam, mercedem, pœnam, opus &c.*

P S A L M V S X X X V I I.

^a *Râ ringitur*] Id est, stomachatur & indignatur. *Ringi* proprium est canum, cùm sunt latraturi.

^b *Recula*] Diminutivum à re.

^c *Fastidiosa copia*] Quæ parit fastidium. Ex copia enim & abundantia nascitur satietas: ex satieta- te nausea & fastidium. Cùm interim ἀνὰ γαστέρα vili quidem ἢ ἀποείσω, sed tamen mundo apparatu summa cum voluptate & sincerâ oblectatione fruatur.

^d *Fœnerat*] Usuris suis alios deglubit & exfugit, quod diuitum epulonum proprium est.

^e *Laurea*] Pro lauro. Virgil. *Semper sua laurea Phœbo.*

P S A L M V S X X X V I I I.

^a *Vridam*] Color luridus est, qualem in vibicibus videmus, à similitudine coloris lutæ, id est, vtris coriacei, vt Iunius putat.

^b *Situa, squalida*] Est enim situs ἀρχμὸς ille seu squalor, qui capite, vultu, vestitu & toto lugentium habitu conspicitur. Virgil. *Fœda situ macies*: aliàs propriè lanugo est, ex rebus putridis in locis sole ca- rentibus enata, *Der schimmel.*

Vibice]

^e *Vibice*] Vibex vibicis, penultimâ longâ, vestigium verberis aut plagæ est, in carne remanens, striemen.

^d *Area cruenta corporis exarati*] Metaphora poëtica audacior, quam tamen epitheta mitigant. Sicuti enim subiectum vometis est area aliqua; ita subiectum flagelli est corpus hominis: & sicuti per arationem fiunt sulci: ita post flagra remanent vibices.

^e *Sulcis flagrorum*] Poëticè pro vibicibus.

^f *Viunt*] Viuere hîc est, non tantum vitâ frui, sed etiam suaviter & genialiter viuere & voluptati indulgere. Catul. *Viuamus mea Lesbia.* Cic. *Sed quando viuemus?* Quasi in laboribus & molestiis quotidianis ὀβίω homini sit ἀείω.

^a *Peccata fontem meæ miserie*] Elegans metaphora. Peccata enim verè sunt initium & causa, & quasi scaturigo omnium nostrarum miseriarum. Sicuti alius quispiam stomachum quoque corporis morborum fontem esse dixit.

^a *Lenibat*] Pro leniebat. Ita Terent. Phorm. *Scilbam*, pro sciebam, *Insanibat*, pro insaniebat.

^b *Voragine*] Vorago à vorando, est hiatus seu barathrum præceps & omnia absorbens, ein grundlose tiefe.

^c *Dulce loquacitus*] τὸ dulce, vsurpat ἐπιρρημω-

ἡκῶς more Græco. Ita Horatius: *Dulcè ridentem
Lalagen amabo, Dulce loquentem.* Ita Græci: ὄζυ
βλέπει, ἢ δὲ φωνεῖν.

^d *Aurem vellit*] Olim gentili quâdam supersti-
tione singulæ corporis humani partes tutelæ Dei,
seu potius Deastrî alicuius peculiaris consecratæ
credebantur. Ita caput sacrum erat Ioui: Neptuno
pectus: cinctura Marti: frons Genio: supercilia Iu-
noni: oculi Mineruæ: aures Memoria: dextra Fi-
dei: genua Misericordiæ: pedes Mercurio, &c. Cùm
verò aures instrumenta sint auditus, & ipsum audire
signum sit obedientiæ, qui aliquem monere, eumq;
obedientiam præstare volebant, aurem ipsi velle-
bant, quasi aures eum expeditas habere, & attende-
re iuberent. Eademq; ex causa morem caput aperi-
endi originem habere, credibile est. Sicut enim, qui
aures inuoluit & obtegit, eo gestu indicat, se nolle
audire: ita qui auribus velum demit, eo ipso innuit,
se præstò & ad audiendum obsequendumq; prom-
tum esse. Virg. Ecl. 6. *Cùm canerem reges & prælia,
Cynthius aurem Vellit & admonuit.* Imò Esaias quo-
que cap. 50. *Dominus, inquit, aurem mihi vellicauit
diluculo.*

^e *Tergeminis honorib.*] Versus Horatii od. 8. lib. 1.
Intelligit autem plausus tergeminos. Quod Romæ
in theatris fieri solitum, patet ex illo Virg. 2. Georg.

———— *Hunc plausus hiantem
Per cuneos (geminatur enim) plebisq; patrumq;
Corripuit &c.*

P S A L-

L *Ectulum versabit*] Versare est crebrò vertere & euoluere. Horatius:

— *Vos exemplaria Græca*

Nocturnâ versate manu, versate diurnâ.

^b *Missa calitus vis mali*] Quæ Euripidi est σύμφορα θεήλειον.

^c *Recalcitrat*] Metaph. à bobus contra stimulum calcitrantibus, aut à pullis equarum lacte saturatis: de quibus scribit Ælianus variæ historiæ lib. 4. πῶ-
λῶ ὅταν κρεσσῆ ἔμπροσθεν γάλακτι, λακκίζει πρὸς
μετέρη. Horatius de Cæs. August.

Cui malè si palpere recalcitrat, undiq; tutus.

I N S E C V N D V M L I B R V M
Psalmodum.

R *Educem*] Redux is dicitur, qui ex peregrinatione, exsilio vel captivitate in patriam reuertitur. Terent. Heaut. *Tu nunc sola reducem me in patriam facis.*

^b *Iordanus*] Fluvius Palæstinæ, baptismo Christi & aliis mirandis operibus nobilissimus. Nomen habens à duobus fontibus Ior & Dan, è quibus ad radices Libani erumpentibus, & postea coeuntibus, ipse Iordanis profluit: sicuti ex alpibus nostris Rhenus.

^c *Tu si me placido*] Sic Horat. lib. 4. Od. 3. *Quem tu Melpomene semel nascentem placido lumine videris.*

P S A L M V S X L I V.

^a *Vænum dedisti*] Id est, vænum exposuisti tanquam vendendos: Ita dicimus, *peffum dare*, quasi pedibus subiicere. Vide Psal. 9.

^b *Nec auctio te ditiozem reddidit*] q. d. adeò viles fuimus, ut venum expositi emtorem non inueniremus. Est enim *auctio* venditio publica, quæ sub hasta ad vocem præconis merces sigillatim proclamantis, fiebat; in qua is, qui precium rei vendendæ maximè auxisset, hoc est, qui præ aliis maximè eam emere voluisset, mercem auferebat. Hinc *auctionari*, *auctionem facere*, *hasta sui iicere*, *in propatulo vendere* & similia idem significant.

^c *Vmbra ergastuli*] Ergastulum propriè locus erat, ubi ergastuli, id est, serui conclusi in vinculis & compedibus, opus faciebant, sicuti iam ii faciunt, qui ad triremes sunt condemnati. Vnde vox ea etiam pro carcere & custodia vsurpatur, cuius squalor & tenebræ nomine vmbra hoc loco indicantur. Hinc Columellæ *ergastularius* est, qui præest ergastulis.

P S A L M V S X L V.

^a *Ormicat*] Micare est subitò & quasi per breuia interualla resplendere aut exsilire, aut subitò aliquid extendere. Hinc est *digitis micare*, *lufio*,

lusionis genus, quo digitis vtrunque extentis, alter alterius numerum diuinatione assequi studet. Virg. de equo generoso: *Micat auribus, & tremit artus.* Ouid. 3. Fast.

Terreor admonitis, corq; timore micat.

^b *Leges mollis*] à mollio, mollire.

^c *Loculis eburnis*] Pro cistis eburneis.

^d *Myrrha lacrima*] Myrrha propriè nomen arbusculæ Arabicæ est, è qua amarus ille liquor myrrhæ, instar lacrimæ destillat, ad prohibendas putrefactiones olim tantopere expetitus.

^e *Stactaq;*] *στάκτι*, vt volunt, est flos, seu succus, siue oleum è cinnamomo vel myrrha incisa sudans.

^f *Casia odores*] Quæ aliis est Canella.

^g *Ophyre*] Insula nauigationibus & auro Salomonis celebrata. Sic dicta, vt volunt, ab Ophir nepote Heberi, cuius mentio fit Genes. 10. Hanc Iosephus in India ponit, & suâ ætate terram auream vocatam confirmat. Ab hac dictum volunt aurum obrisum, quasi dicat, ophyrisum.

^h *Vndarum regina Tyrus*] Tyrus primò colonia Sidonis: postea metropolis Phœnicia. talis ferè olim situ, opibus & potentiâ in mari Syriaco, qualis nostro tempore est vrbs Veneta in æstuariis sinus Adriatici. Quàm autem splendidæ & opulentæ fuerint hæ vrbes, patet ex 27. & 28. cap. Ezechielis.

ⁱ *Murice*] Murex nomen piscis marini, ex ge-

nere concharum, ex quo color purpureus conficiebatur. Vnde ferè *murex* pro ipsa purpura accipitur. Psal. ciii. *Floris Tyrio comantur Murice.*

^k *Gazisq; potentes*] Gaza vocabulum origine Perficum & Germanico *schaz* cognatum. Sicut inter ipsas harum duarum gentium linguas magnam conationem esse perhibent. De voce Gaza sic scribit Pomponius Mela lib. i. in descriptione Syriae: *Carorum in Palaestina est ingens & munita admodum ciuitas Gaza, (sic Persae ararium vocant) & inde nomen est, quod, cum Aegyptum Cambyses armis peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat. Vnde adhuc thesauros magnos & regios, gazas dicimus.* Q. Curtius lib. 3. *Ante solis ortum pecuniam regiam, quam Gazam Persae vocant, cum preciosissimis rerum efferi iubit.* Exstat vox eadem in sacris literis Esth. c. 3. 9. *In Gazam regis, id est, in fiscum siue ararium.*

^l *Pictai*] Dialysis diphthongi, pro pictæ. Vt Virgil. *Pictai vestis & auri: Aulari in medio &c.* Et est hoc creberrimum apud Lucretium; apud Virgilium non item. Lucretius: *ignoratur enim, qua sit natura animai,* pro animæ &c. Item Lucilius: *Terrai frugifer. i,* pro terræ frugiferæ. ob quod, à Chrestillo quodam, antiquitatis admiratore præpostero, recitatum, ridet alicubi Martialis.

P S A L M V S X L V I.

^a *R* *Epostas*] Syncope, pro repositas. Virg. *Manet altâ mente repositum. Placidâ compositus pace quiescit.* pro, compositus.

P S A L

^a **C**lassico] Classicum accipitur pro tuba, aut buccina. *Classis* est multitudo hominum ordine certo adunata, ut in exercitu. Eius tuba vel buccina vocabatur *classicum*, quo signum præhædabatur: id qui inflabat, Varroni est *Classicen*. Servius etiam Tullius in quinque classes distribuit Pop. Rom. pro modo census, seu ut quisque diues esset, ut sic, qui eiusdem census, seu $\pi\eta\mu\mu\alpha\lambda\omicron$ essent, eadem quoque onera ferrent. Unde quintæ classis homines pro infimis & pauperrimis habebantur.

^b *Docti modorum*] pro periti modorum. Ita Cic. I. Offic. *Literarum Græcarum doctus*.

^c *Prætorio siderum*] Metaphora, quæ cælum, seu cæli regia aut palatium indicatur.

^a **S**ion] Mons urbis Hierosolymæ arduus & præruptus, arce Davidis & sepulturâ regum nobilitatus.

^b *Ad Arcton*] $\alpha\rho\tau\omicron\lambda\omicron$ urbs est. Quia autem in plaga Septentrionali, circa polum urbs maior & minor conspiciuntur, à quibus etiam polus & circulus arcticus nomen habent, inde fit, ut eo ipso nomine plaga Borealis à poëtis indicetur. Sunt autem qui scribant, non in septentrionali, sed potius in meridionali parte Hierosolymæ, montem istum ei que impositam arcem sitam fuisse.

^a **Q**uos dies torret medio axe] Periphraſis plagæ meridionalis, in qua, Sole in meridiano exiſtente. dies omnium ſunt calidiſſimi.

^b *Qui finditis ſolum vitreum ponti orbitâ niuali]* Circumlocutio plagæ ſeptentrionalis, ſeu zonæ frigidæ, vbi ſolum vitreum ponti, id eſt, maris glacies, ſæpe eius craſſitiei eſt, vt plauſtra & rotas ſibi impreſſas poſſit ſuſtinere.

^c *Gazæ incubas]* Quod proprium eſt auari, poſſidere ſcilicet ſed tamen non vti; ſeu κτῆσις ſine ζῆνός] Vnde de eodem Virg. *De ſoſſoq; incubat auro.*

^d *Flectet retexere]* Id eſt, mouebit vt retexat aut immutet.

^e *Barathri]* Barathrum eſt locus præceps & profundus, vnde emergi non poteſt; aut hiatus, naues, aut etiam flumina abſorbens. Idem ferè quod vorago. Hic pro ſepulcro accipitur.

^f *Fulgere]* Penultimâ breui, per Syſtolen, more antiquo: quaſi à fulgo, fulgis. Tum enim multa ſecondæ coniugationis verba in tertia uſurpabant. Virg. 4. Georg. *Stridere apes utero & ruptis efferuere coſtis.* Ita Horatius alicubi dixit *lauere*, penult. breui, pro lauare. Ita Pſalmo quoq; 84. *Tu das conſpicuâ fulgere gloriâ.*

^g *Mors illacrymabilis]* Quæ nec lacrymat, nec lacrymis mouetur.

P S A L M V S L.

^a [*Gnes lumine conscio &c.*] τὰ ἀψυχα faciens ἔμψυχα. Intelligit Solem, Lunam & reliquas stellas, quas alibi nominat peruigiles.

^b *Omni pare terra*] Id est, omnia parientis, vel parantis. Ouid. vocauit *omniferam*: & apud Virg. est, *terra omniparentis alumnus*.

^c *Holocausta*] Vox Græca, significans victimam, quæ tota accensa igni consumebatur: ab ὅλθ & καίω: vnde κένουσα &c.

^d *Genialis*] Iucundus & voluptatem genio congruentem afferens.

^e *Qua fronte*] Integrane an perfrieta? Sicut Terentius dixit, *Quo ore ad eam accedam?* Os enim & frons in Latina lingua, pro pudore aut etiam pro impudentia nonnunquam accipiuntur. Vnde homo *frontis integra*, pro eo, cuius pudor & verecundia illæsa est, accipitur: cui contrarius est homo *frontis perfrieta*, qui frontem perfricuit, seu impudens est.

^f *Impatiens regi*] Significat hominem μηδ' ἀγχαυ μηδ' ἀρχαυ πεφουγχα.

P S A L M V S L I.

^a *Aue*] Veteri inflexione. Lauere enim antiqui dicebant penultimâ correptâ. Horat. libr. 3. Od. 12. *Neq; dulci mala vino lauere*. Vide Psal. 49.

^b *Vsq; & vsq;*] ἄλωεκαῶς, id est, continuè, & quasi absque intermissione. Ter. *Qui hodie vsq; os præbuit*.

^c *Sospitator*] Seruator. Nam sospitare est seruare incolumem, σωτήρ. Vtitur Apuleius in Apologia.

P S A L M V S L V.

^a *Consili*] Vide Psalmum x.

^b *Intumet*] Pro intumescit, quod frequentius est.

^c *Balsamo*] Nomen arbusculæ, & ex ea emanantis vnguenti nobilissimi, vni Iudææ olim concessi, de quo multa Plinius, lib. 12. cap. 25. Et Cornel. Tacitus lib. 21. item Iustinus lib. 36. Eius fructus vocatur καρποβάλαμον, lignum ξυλοβάλαμον, liquor siue oleum ὀποβάλαμον, quod Plinio est oleum balsaminum.

P S A L M V S L V I.

^a *Superas*] Superare crebrò pro superesse, seu superstitem esse vsurpatur; apud Virg.

*Quid puer Ascanius, superatne & vescitur aurâ
Æthereâ?* pro superestne.

^b *Quâ fraude, quâ vi*] Ad imitationem illius Terentiani: *quo iure, quâq; iniuriâ?*

P S A L M V S L V I I.

^a *Deferueat*] Metaphora à musto, quod oportet ἀποξέσσει, id est, deferuescere, antè, quàm murescat. Similis ratio est affectuum iræ & indignationis.

^b *Adyto Olympi*] Vide Psal. 18. & 20.

^c *Inuicta*] In nonnullis legitur infracta, pro non fracta,

fracta, cū tamen *infringere* sit valde frangere. Virgil. *Turnus ut infractos aduerso Marte Latinos Defecisse videt.* infractos, id est, valde fractos & debilitatos.

^d *Barbitos*] & barbiton instrumentum lyricum est, plectro solitum pulsari, inuentum Terpandri, vel, ut alii volunt, Anacreontis. Hinc verbum βαρβιτιζέειν, id est, barbiton canere.

^e *Lucifer excitet ignes aurora, & aurora cantus volucrum excuscitet*] Indicatio temporis matutini siue diluculi. In qua utrobique τὸ ἀψυχον facit ἔμψυχον, ornamento bonis poetis admodum familiari. Tale illud:

Increpat astatem seram Zephyrosq; morantes.

^a **A** *Spis*] Genus serpentis, de qua vide Plin. lib. 8 cap. 23. & lib. 29. cap. 4. Aristoteles quoque de animalibus lib. 8. cap. 29. in Africa eam gigni affirmat, eiusque ictui nullum esse remedium. Has Cleopatra, regina Ægypti, mori volens sibi scribitur admouisse. Torpore autem & somno faucios necabat. Cur autem vocauerit aspidem callidam, patet ex Plinio, libro & capite primo indicato. Vbi de aspidis ingenio sagaci hæc quodammodo mira narrat. *Vnus, inquit, huic tam pestifero animali sensus, vel potius affectus est. Coniuga ferme vagantur, nec nisi cum compare vita est. Itaque alterutram interemtã, incredibilis alteri vltionis*

cura persequitur interfectorem, unumque eum in quantum
tollet populi agmine notitia quamdam infestat. Per-
rumpit omnes difficultates, permeat spatia, nec nisi
amnibus arcetur, aut praeceleri fugâ.

^b *Tardigradu*] Sic Plautus in *Amphytr.* *gradum*
testudineum dixit.

^c *Limax*] Propriè cochlea nuda est, seu domun-
culam suam non circumferens, quamvis Columella
dixerit:

Implicitus concha limax, hirsutaque campe.

Scribit autem Gesnerus ex Alberto, quòd limax
sale conspersus liquecat, & in aquam viscosam
conuertatur.

^d *More foetus ante ortum pereuntis*] Periphrasis
ἄνευ μῆτρὸς, seu foetus abortiui.

P S A L M V S L X.

^a **D** *ehiscit*] Dehiscere frequentatiuum ab hio est.
quasi hiatu quodam se aperire. Virgilius:
Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat.

^b *Oraclis*] Per Syncopen, pro oraculis.

^c *Sichima*] Sichein oppidum Sicheimitarum in
Samaria, non procul à Gazer ad montem Garizim,
prope quod Abraham aliquando habitauit, & ubi
fuit fons Iacob.

^d *Sucothi*] Sucoth oppidum trans Iordanem, non
procul à torrente Iaboc, è regione Ephraim. aliud in
vicinia Hierosolymæ prope Emauntem.

^e *Syria*] Syria regio est Asiæ maioris, finitima Iu-
dææ

dææ inter orientem & septentrionem, cuius metropolis Damascus, olim Aram, hodie Soria.

^f *Moabum*] Moabitæ habitarunt in regione media inter Arabiam & mare mortuum, quæ Moabitis dicta est, à Moabo filio Lothi.

^g *Idumen*] Idumæam intelligit, finitimam Iudææ inter meridiem & occidentem, sic dictam ab Edomo seu Esauro, filio Esaaci. Lucanus 3. *Palmarum diues Idumæ.*

^h *Palæstinas domos*] Intelligit regionem Philistinorum, Idumææ & mari Syriaco quasi inclusam: cuius oppida sunt Accaron, Ascalon, & Gaza: sic dictam à Philisto filio Mizraïmi, nepote Chami, à quo tota illa regio, quam Israëlitæ post eiectos Canaanos tenuerunt, dicta est Palæstina.

P S A L M V S L X I I I.

^a **D** *Eperit*] Deperire idem ferè, quod perire. Cic. *Scheda ne qua depereat.* Item *ὑπερφιλῆιν*, id est, vehementer & impotenter amare, vt quis amando quasi perire videatur.

P S A L M V S L X I V.

^a **F** *Acies nouas scelerum*] Meditari nouas facies scelerum, est nouos modos & vias, & quasi formas scelerum & fraudum excogitare. Vt enim Gellius lib. 13. c. 28. inquit: *Non solum in hominum corporibus, sed etiam in rerum cuiusquemodi aliarum facies dicitur. Nam montis, & coeli, & maris facies, si tempestivè dicatur, probè dicitur.*

^b *Virosa lingua*] Id est, venenatæ, à nomine virus.

Nam aliâs virosa mulier Lucilio dicta est *φιλω-
δω*, seu appetens viri.

^c *Perspicientia*] Perspicientia, perspicacia, perspi-
citas, vocabula finitima, Ciceroni quoq; vsurpa-
ta pro quadam *σωσοία*, seu *ἀγχινοία*, solertia,
qui ipse i. Offic. perspicientiam veri solertiamque
coniunxit.

P. S. A. L. M. V. S. L. X. V.

^a *Operata*] Operari & facere in Latina lingua
sæpe idem significant, quod sacra facere. Vir-
gil. *Cum faciam vitula* Item: *Latius operatus in her-
bis*. Hinc Nonius: *Operari, est religiosè, & cum sum-
ma veneratione sacrificiis litare &c.*

^b *Inga tansa procellis*] Est periphrasis scopulo-
rum marinorum, qui à fluctibus tunduntur & ver-
berantur. Virg. 3. Georg.

Cum grauius tansis gemit area frugibus. Item:
Gens effrena virum Riphæo tunditur Euro.

^c *Tumultus mutare pace*] Ita scilicet, vt bellis &
tumultibus pax succedat. Horat. *Mutat quadrata
rotundis*.

^d *Alueus*] Propriè est profunditas illa, quæ est
inter vtramque fluminis ripam depressa. Vnde
fluvius dicitur alueum mutare, quando aliò deri-
uatur.

^e *Terra contumacis*] Eleganter & argutè τὸ ἀψυ-
χον facit ἐμψυχον. Sicuti enim puer aliquis petu-
lans in parentem, aut seruulus indomitus in he-
rum est contumax; ita terra, quæ tot ligonibus &
aratriis

aratri vix tandem subigitur, vt mollescat & semini excipiundo fiat opportuna, eodem nomine contumax dicitur.

^f *Maceras*] Macerare inter alia etiam significat idem quod mollificare, aut aliquid tamdiu aquâ perfusum reponere, donec molle & tenerum, & nonnunquam falsuginis quoque expers fiat. Hinc in Adelpis Terentii est: *Macerare salsamenta*. Eodemque modo hîc terra dura rore & pluuiis dicitur macerari. Aliâ significatione vtitur hoc verbo Psal. 69. *Si macero pectora curis*. Est enim illic macerare, nimis curis seipsum attenuare & conficere.

^g *Ebrios sulcos*] Qui vino ad saturitatem vsque madidus est, ebrius propriè dicitur. Id scitè hoc loco transtulit ad sulcos agrorum, rore & pluuiâ imbutos & humectatos. Ita spongiam quoq; aquâ plenam, ebriam possemus dicere. Eodem modo loquitur Esaias c. 55. *Descendit imber & nix de celo, & illuc ultra non reuertitur, sed inebriat terram, & germinare eam facit*.

^h *Amictu messis*] Sicuti enim collium & montium quasi vestes sunt arbores & virgulta; ita segetes, quæ hîc sub messe intelliguntur, sunt quasi amictus agrorum & sulcorum. Hinc Virgil. *Oleâ vestire Taburnum*. Item: *amicta vitibus ulmi*.

^a *Vber agri*] Vber propriè mamma est. Hîc pro vbertate & abundantia accipitur, ad imitationem

illorum Virgilii: *Et fertilis ubere campus*. Item, *Terra antiqua potens armis, atq; ubere gleba*. Apud Homerum quoq; est ἄρρητος ἀρρήτης. Sicuti enim in corpore animalis maximè fœcunda & fertilia sunt vbera; ita partes terræ fœcundissimæ & maximè frugiferæ, eleganter hac metaphora repræsentantur. Ita Psal. C V I. *Vber feracis spreuit agri*.

^b *De Sabæo stipite*] Indicat thus, sic dictum ἄρρητος ἄρρητης, quod est sacrificare. Est enim thus quoque gummi seu liquor ex cortice certæ cuiusdam arbusculæ, apud Sabæos Arabiæ populos destillans. (Græci λιβανον dicunt: fortè à λείβω.) Quem ipsum liquorem iidem Græci vocant λιβανωτόν: à quo etiam *libandi* verbum natum esse nonnulli volunt. Sine thure enim sacrificia non fiebant. Vide Plin. lib. 12. cap. 14.

P S A L M V S L X V I I.

^a *Remitu secundo*] Id est, fauente, & tua facta probante, & amico. Ita Sallustius dixit in Iugurtha: *Hominem oratione secundâ extollit*. Vt: *Fortuna secunda, & ventus secundus*.

P S A L M V S L X V I I I.

^a *Pæana*] Pæanes olim carmina dicebantur, quibus diis suis pro victoria in præliis gratulabantur. Hic pro gratiarum actione, & beneficiorum diuinorum celebratione accipitur.

^b *Steriles hymenaos*] Poëticè, pro coniugio sterili.
Græcis

Græcis enim Hymenæus, Latinis Talassio, Deus nuptiarum credebatur, quem passim in epithalamiiis poëtæ inuocant. Sicuti autem vulgò eum, qui libros Platonis emit, Platonem emere dicimus: ita veteres illi nomina Deorum liberaliter donis atque operibus Deorum tribuerunt, ob utilitatem ea honorantes atque exornantes. Sic Bacchus pro vino, Ceres pro frugibus, Hymenæus pro nuptiis passim accipiuntur.

^c *Nilo relicto*] Nilus fluuius Ægypti est, per quem ipsa regio more poëtico indicatur. Sicuti etiam Psal. L X X V I I I. & Lucanus de Ægypto sic scribit:

*Terra suis contenta bonis, non indiga mercis
Aut Iouis; in solo tanta est fiducia Nilo.*

^d *Sina*] Sina mons Arabiae petraeae, in quo Decalogus pronuntiatus & sancitus est.

^e *Salmonis*] Nomen montis, cuius cacumen niue candidissimâ fuit conspicuum.

^f *Basan*] Regio Basanitis inter fluuium Iordanem, montem Libanum, vallem Hermon & Itæream, feracissima & amœnissima, quam, Ogo rege interfecto, Moses dimidiæ tribui Manassæ assignavit: ab ipsa pinguedine nomen habens.

^g *Irremeabilis orci*] Orcus poëticè pro inferno accipitur: in quem qui semel descendit, ei inde regredi aut remeare non licet.

^h *Ogo*] Ogos rex Basanitidis, interfectus à Mose, Num. 21.

ⁱ *Cymbala*] Cymbalum, instrumentum musicum, æreum, concavum, & tinnitum edens, olim sacris Cybeles cum tympanis adhibitum. Meminit Cicero in Pisonem. Et Virg. 4. Georg. *Tinnitusq; cie, & matris quate cymbala circum.*

P S A L M V S L X I X.

^a *Porta statione*] Ebræi in portis conueniebant ad iudicia exercenda, & quasi forum agendum. Latinis autem statio inter alia quoq; locum publicum significat, ubi ius dicitur. Sicuti Gellius quoq; lib. 13. c. 13. nominat *stationes iu. docentium*. Fortè etiam respexit locum ante curiam Romanam substructum, & conclauibus distinctum, ubi nationum variarum legati ad senatum Romanum missi, antè, quàm audirentur, subsistebant. Vnde apud Cicer. epist. ad Q. Fr. primâ, lib. 2. est *Græcostasis*, quasi dicas stationem Græcorum.

^b *Aconita*] Aconitum herba venenata est, à cauitibus, quas Græci *ἀκόνιτις* vocant, sic dicta. Ouid. 7. Metamor. *Qua, quia nascuntur durâ viuacia caute, Agrestes aconita vocant.* Et alibi: *Lurida, terribiles miscent aconita nouerca.*

^c *Acerbant.*] Acerbare, est aliquid, per se satis acerbum, facere acerbius & atrocius. Virg. *Formidine crimen acerbat.* Similia apud Horatium: *Clarare, inimicare, æternare.* pro clarum, inimicum, æternum facere.

^d *Coniscans*] Arietans, seu cornua cum impetu commit-

committens: quod hœdorum & agnorum lasciuientium proprium est. Lucret. lib. 2. *Et satiati agni ludunt, blandaq; coniscant.* Id quod etiam Virgil. 2. Georg. indicare voluit, his verbis: *Pingues in gramine lato. Inter se aduersis luctantur cornibus hœdi.*

P S A L M V S L X X I.

^a **C**ontinenter] Pro continuo. Cæsar: *Belga cum Germanis continenter bellum gerunt.* Id est, sine intermissione, *ἄνωγος.*

^b *Puertia*] Syncope antiqua, pro pueritiæ. Vtitur eâ Horatius quoq; oda 36. lib. 1. *memor acta non a iorege puertia.* Ita idem dixit *validius* pro validius, *lamna* pro lamina.

^c *Præisti mihi carmina*] Verba aut carmina alicui præire, est ea prior recitare, ita vt alii eadem denuò repetant & pronuntient. Significat ergo Propheta, se non nisi à Deo priùs sibi suggesta cecinisse, & quasi ex illius ore excepta repetuisse: quo quidem ipso nomine magis *ἀξιόμισος* est censendus, quàm alii spermologi, qui pro diuinis tradunt & iuculcant, quæ à Deo non acceperunt.

^d *Conuexa mundi*] Id est, mundum conuexum. Qualia sunt: *Auia siluarum, ardua montium &c.* Est autem conuexum, oppositum concauo, id est, globi seu orbis alicuius superficies exterior.

P S A L M V S L X X I I.

^a **A**mphitrita] Vxor Neptuni: poëticè, pro mari. Ne verò quis arbitretur, Paraphrasten men-

tione deæ huius profanæ & fictitiæ, carmen hoc diuinum & sacrum polluere voluisse; sciendum est, ipsum Amphitrites etymon, per se naturam maris, seu ipsum mare exprimere. Est enim ἀμφι circum & τρέειν terere. Mare enim circumqua; terram atterit. Vnde Ouid. i. Metamorph.

--- Nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

I N T E R T I V M L I B R V M
Psalmorum.

P S A L M V S L X X I I I.

^a [*Nuida, infida*] Constructio eius loci est: Sors seu fortuna (hæc tamen homini Christiano ad diuinam prouidentiam omnia referenti nihil est) quæ aliâs cunctis est inuida, mobilis & infida, seu infidelis; istis scilicet impiis, & tamen fortunatis, seruat eundem quasi tenorem perpetuâ fide quasi dicat: Fortuna omnibus aliis inuida, mobilis & infida, vnis hisce fidelis & constans est.

^b *Opes suppeditant*] Neutrum absolutum, pro suppetunt, sufficiunt, abundè satis sunt. Cic. i. Offic. *Suppeditant hæc ad victum*, id est, sufficiunt. Idem ad Trebatium: *Ne chartam quidem tibi suppeditare*, pro suppetere.

P S A L M V S L X X I V.

^a [*Vitreo muro*] Intelligit aquas maris rubri diuisas, & utrinque instar murorum vitreorum, seu

seu pellucidorum asurgentes, donec Israélite transirent incolumes. Psal. c i v. mare nominat marmor vitreum. Vide Psal. 77.

^b *Cote durá*] Intelligit petram à Mose percussam, ut inde sitientibus eliceret aquam.

PSALMVS LXXV.

^a *Vinculis adamantinis*] Id est, à nullo vnquam frangendis aut dissolvendis. Dicitur enim adamas, quasi ἀδάμαστος. Horat.

Quis Martem tunicâ teclum adamantinâ &c.

^b *Cratera*] Accusatiuus Græcus, sicut paulò post æthera.

PSALMVS LXXVI.

^a *Clypea*] Dicunt Latini hic clypeus & hoc clypeum. Virg. Æn. 9. *Et clypeum superintonat ingens.* Varro quoq; lib. i. c. 48. partes culmi & spicæ explicans, nomen gladii in genere vsurpauit neutro. *Herba ea, inquit, vocatur vagina, uti quâ latet conditum gladium.* Ita dicimus hic baculus & hoc baculum, hic cubitus & hoc cubitum, quo etiam Liuius vtitur loco citato Psal. 20.

^b *Ferreo somno*] Pro morte, quæ Homero quoq; est χαλκῆ ὕπνῳ.

PSALMVS LXXVII.

^a *Avarum auxilii*] Avarus aliâs dicitur, quasi auidus æris: hîc autem avarus auxilii est, qui aut negat, aut iusto diutiùs differt auxilium, sicuti diuites auari ægrè admodum & difficulter

pecuniam exponunt. Talem autem non esse Deum, hic locus docet.

^b *Dentibus temporis inuidis*] Respexit fortè hæc scribens ad illa Ouidii:

*Tempus edax rerum, tuq; inuidiosa vetustas,
Omnia deprimitis, vitiatq; dentibus æui
Paulatim lentâ consumitis omnia morte.*

^c *Sæcla ferarum*] More Lucretiano hac voce utitur pro genere, multitudine, sobole aut progenie. Nam & apud Lucretium sunt sæcla animantium, hominum, scriptorum. Sic enim lib. 2. *Inq; breui spatio mutantur sæcla animantium.* Qui fortè Græcum *γενεαὶ*, hoc Latino voluit exprimere. Sunt igitur hîc tot sæcla pecudum & ferarum, idem, quod tot genera & tanta multitudo diuersorum animantium & ferarum. Ita Psal. 89.

Te iure piorum sæcla hominum celebrant.

^d *Pharii tyranni*] Pharos insula est maris Ægyptii è regione Alexandria, à qua & mare illud Pharium, & tota Ægyptus à poëtis regio Pharia appellatur. Significatur autem his verbis Pharaos, rex Ægypti. Fuit enim hoc commune cognomen omnium illorum veterum regum Ægypti, sicuti iam omnes Imperatores Romani *Cæsares* aut *Augusti* appellantur. Celebratur à Plinio lib. 36. cap. 12. magnifica & altissima eius insulæ turris, cuius vsus fuerit nocturno nauium cursui ignes ostendere, ad prænuntianda vada, portusque introitum. Vnde huiusmodi turres maritimæ in aliis quoque locis constructæ

exstructæ nominantur *Phari*, quales ad ostia quoq;
Traui & Varni apud nos videmus.

^e *Vastificus fragor*] Omnia vastans aut vasta efficiens, qualis effectus est tonitruum & fulminum. Ex veteri poëta vsus est etiam Cic. 2. Tuscul.

^f *Sali rubentis*] Id est maris rubri. Mare autem salum dicitur à sale, seu aquâ falsugine imbutâ. Ptolemæus vocat sinum Arabicum. Alii mare Erythræum, ab Erythra rege, iuxtâ habitante, vel in eo submerso, dictum volunt. Nam aliâs hoc mare nihil colore à cæteris differre constat. Est autem sinus ille satis amplus, ita ut latitudo eius nonnullis in locis sit duodecim aut etiam plurium milliarium Germanicorum. Vero igitur simile est, dies complures in transitu huius maris consumfisse Israëlitas, in tanta scilicet hominum multitudine. Quocirca etiam aquas huius maris tamdiu stantes, non immeritò murum vitreum nominavit Psal. 74.

P S A L M V S LXXVIII.

^a *Soboles Efram*] Intelligit Ephraïmitas, seu posteritatem Ephraïmi, filii Iosephi, penes quam cum amplissima & populosissima esset, aliquandiu præcipuum robur & munimentum populi Israëlitici fuit. Sicuti hîc quoque pro peritis sagittariis celebrantur.

^b *Dapibus dedit esse petitis*] Esse, id est. edere, ab edo. Sic Virg. *Est mollis flamma medullas*. Horat. *Si quid est animum* id est, edit, consumit.

^c *Viduas cultoris arenas*] id est, arenas cultore destitutas, seu cultorem non habentes. Quid autem propriè sit viduus & vidua, notum est. Horat. *Viduus pharetrâ Risit Apollo*, id est, pharetrâ suâ spoliatus.

^d *Miracula plurima*] Decem plagas Ægyptiorum memoriæ causâ quidam his versiculis rhythmicis non planè illepidis est complexus:

Prima rubens unda: ranarum plaga secunda:

Inde culex tristis: post musca nocentior istis:

Quinta pecus stravit: vesicas sexta creavit:

Post sequitur grando: mox bruchus dente nefando:

Nona tegit solem; primam necat ultima prolem.

^e *Bruchus*] Idem cum eruca seu campe: nimirum vermis olera hortensia erodens. *Ein raup.*

^f *Eumenidum*] More poëtico terribilem illam Dei iram penitus in populum Israëliticum effusam, mentione furiarum, ardentibus tædis, & facibus impios infectantium, voluit exprimere, quas sic per *ὀφρμισμῶν*, seu *ὀφρῶσιν* dixerunt, quasi minimè *ὀφρῆς*, seu beneuolas. An verò carmen tam sacrum & diuinum figmentis huiusmodi poëticis adspargere rectè potuerit aut debuerit, alii iudicent.

^g *Iugera*] Iugerum Varroni ruris modus est, quem vno die iuncti boues exarare vno iugo possunt. Germ. *ein juchert.*

Silo-

^b *Silonus*] Silo nomen montis & oppidi, distantis ab Hierosolymis versus occasum solstitialem vno milliari Germanico: vbi antiquitus sedes tabernaculi & arcæ fœderis fuit, vsque ad tempora Samuelis. Situm fuit in finibus tribus Iudæ, Beniaminis, & Ephraïmi.

P S A L M V S L X X X.

^a **T** *Vnos si placido lumine videris*] Vide Psal. 42.
^b *Euphratem*] Euphrates nobilissimus fluvius Asiæ est, tempore Salomonis limes terræ sanctæ versus Orientem. Perfluit idem Babylonem metropolim Chaldææ. Vocat eundem Psal. 89. *palmiferum*, quòd eæ regiones palmis abundarent.

P S A L M V S L X X X I.

^a **B** *ona dicite verba*] Quod Græcis est *ὁ φημεῖν*.
 Ouid. I. Fast.

*Prospera lux oritur, linguis animisq; favete:
 Nunc dicenda bono sunt bona verba die.*

^b *Pelusiæ*] Pelusium Ptolemæo Ægypti vrbs vltima versus Arabiam maritima, sita videlicet ad ostium fluminis Nili, quod ab ea Pelusiæ dicitur. Suidas clauem Ægypti nominat. Nunc Damiatam dici aliqui asserunt. Hic poëtice pro tota Ægypto accipitur.

^c *Meribam*] Massa & Meriba locus in deserto, vbi Israëlitæ sitis impatientiâ in rixas, murmura & tentationes contra Deum & Mosen erumpunt: sic dictus à tentatione & contentionibus, vbi post-

ea petra percussa largissimè aquas effudit. Exod. 17.
Meminit eiusdem Psal. 106.

^d *Compede Nili*] Sub compede captiuitatem, sub Nilo poëtice Ægyptum intelligit, quæ irrigatur à Nilo: de quo multa Herod. lib. 2.

P S A L M V S L X X X I I.

^a *R*egum timendorum] Idem ferè initium est odæ Horatii primæ libri tertii.

^b *Trutina*] Pro statera seu libra, Græcis *τρύτινος*, *πυργὸς* & *τρύβας* τῷ βεβήματι, id est, quòd pondere atteratur. Horatius: *Trutinâ pensatur eadem*.

P S A L M V S L X X X I I I.

^a *N*abathaus] Nabaiothus fuit filius Ismaëlis, nepos Abrahami, à quo regio seu pars Arabia, terræ sanctæ finitima, versus Orientem, Nabathæa dicitur. Vnde & reliqui orientales à poëtis dicuntur Nabathæi. Ouid. 1. Metamorph. *Eurus ad auroram Nabathæaq; regna recessit*.

^b *Agareni*] Ismaëlitæ, incolæ Arabia; sic dicti ab Agare ancilla & concubina Abrahami; qui post natum Christum Saraceni à Sara libera dici maluerunt.

^c *Gabala*] Ebræis Gebal, regiuncula Arabia, finitima Iudææ, sedes Gebalitarum.

^d *Amalecus*] Filius Heliphazi, nepos Esau, à quo orti sunt Amalecitæ in Idumæa, vicini Iudææ versus meridiem.

^e *Ammon*] Filius Lothi, à quo orti sunt Ammonitæ,

monitæ, finitimi Palæstinæ, versus Orientem.

^f *Lothi posteris*] Intelligit Moabitas & Ammonitas.

^g *Madiana iuventus*] Madian filius Abrahami ex Cethura, à quo Madianitæ vel Midianitæ, qui Arabiæ partem Moabitis vicinam tenuerunt, & memorabili clade victi sunt à Gedeone. Iud. 6. 7. 8.

^h *Sisara*] Dux Iabini regis Afori, victus à Baracho & Debora, & à Iahele vxore Heberis, dormiens, clavo per cerebrum adacto, interfectus, Iud. 4.

ⁱ *Iabinus*] Rex Chananæorum in oppido Afor tribus Naphthalimi, victus à Baracho & Debora, Iudic. 5.

^k *Cisontis*] Cison fluuiolus seu torrens nobilis Galilææ inferioris, scaturiens prope Endor, ad montem Thabor, non procul à monte Carmelo (vbi Baalitas maectauit propheta Elias) influens in mare Syriacum, ad quem Sisara & Iabinus cum exercitu cæsi sunt à Baracho & Debora. Iud. 5.

^l *Latamen*] Pro fimo aut stercore, quo agricolæ faciunt lætas segetes, & quasi agros exhilarant. Vtitur eâ voce Plinius.

^m *Orebum*] Fuit is princeps Midianitarum, à Gedeone subactus & interfectus. Iudic. 7.

ⁿ *Zebum*] Aliàs Zeebus, ipse quoque princeps Midianitarum, ab Ephraitis cæsus. Iudic. 7.

^o *Zebeamq;*] Aliàs Zebaho, rex Midianiticus, à Gedeone captus & occisus. Iud. 8.

^p *Salmanam*] Aliàs Salmuna, regulus Midianitarum, à Gedeone superatus & cæsus.

^q *Axis ignifer*] Significat poëticè cælum stellis distinctum & ardens.

P S A L M V S L X X X I V.

^a *Armipotens*] Exprimit Ebraïcum Zebaoth, sicuti paulò post eundem vocat bellipotentem, & Psal. 89. vtrumque coniungit, *Armorum belliq; potens.*

^b *Creperos*] Creperum, dubium & anceps est. Lucret. *Creperi certamina belli.* & Accius Phœnis. de auxiliis amicorum: *Qua ego cuncta esse fluxa in me re crepera comperi.* Idem: *Nunc tu in re crepera tua quid capias consilii, vide.* Hinc *crepusculum* dicitur lux dubia, & *senes decrepiti* quasi in dubio vitæ constituti. Vide Non. Marcellum.

^c *Mens ebria nimis bonis*] Summam hac metaphorâ saturitatem & abundantiam bonorum voluit indicare. Significat autem ebrietatem sobriam, de qua Poëta Christianus: *Latè bibamus sobriam Ebrietatem spiritus.* Horatius quoque od. 37. lib. 1. Cleopatram reginam Ægypti vocat fortunâ dulci ebriam. metaphorâ itidem insigni.

^d *Avis nuntia veris*] Intelligit hirundinem, aut etiam ciconiam, de qua Virg. *Candida venit avis longis inuisa colubris.*

^e *Agmen aquæ*] Pro aquæ copia, seu eiusdem fluxu & ductu. Hinc Virg. dixit 1. Georg. *E pastu descendens agmine magno Cornuorum increpuit densis exercitibus*

ercitus alis. Item: Sape etiam immensum calo venit agmen aquarum. Et alibi: Leni fluit agmine Tiberis Et ipse Buchananus Psal. 88. Agmen ut hyberna quod sata mergit aqua.

^f *Indulsti*] Syncope, pro indulxisti.

P S A L M V S L X X V.

^a *Ponunt venti*] Pro desinunt, quiescunt. Virgilius:
*Cum venti posuere, omnisq; repente resedit
Flatus.*

^b *Astraa*] Poëticè, pro iustitia diuina. Ouid.
Vltimâ caelestium terras Astraa reliquit.

P S A L M V S L X X V I.

^a *Mancipatus*] Emancipare est è mancipio seu dominio suo aliquid emittere, & alteri possidendum tradere; & volunt propriè dici de liberis, sicuti manumittere de seruis. Est igitur hîc spiritus contagio corporis emancipatus idem, quod anima, per mortem à corpore segregata.

^b *Vernaculum*] Verna seruulus est domi nostræ natus, & nobis proprius. Inde *vernaculum* dicitur, vel quod nobis est proprium, vt hîc: vel quod nobis domesticum aut quotidianum est, vt *lingua vernacula*, seu materna, quam quasi inter vernas & domesticos addiscimus. Horat. *Positosq; vernas ditis examen domus.* Epod. 2.

^c *Pudor decolor*] Pudor enim natiuum colorem faciei in ruborem mutat. Ita Virgilio *decolor atas* senectus est, in qua color faciei iuuenilis plurimum immutatur.

P S A L M V S L X X V I I.

^a **M** *Ater urbium*] Aliàs metropolis, è qua in a-
 lia loca *ἀποικίας* seu coloniae, tanquam filiae
 deducuntur. Ita etiam Psalm. 123. *Mater nobilis ur-*
bium. Pindaro est ἀσέων ρίζα, id est, urbium radix,
 metaphorâ admodum insigni. Plinio in Epistolis
 est ciuitas mater. *Dum, inquit, ciuitatis non sint alie-*
na, sed suarum quisque matrum ciuitatum, id est,
 metropoleon. Aliàs Metropolis quoque vocatur
 vrbs in Republ. aut regno aliquo præcipui nominis
 & auctoritatis, vbi sedes & religionis, & iustitiæ, &
 maiestatis regiae est. Quæ quidem tria urbem aut
 locum aliquem maximè efficiunt amabilem & au-
 gustum. Talis apud Iudæos fuit Ierosolyma; apud
 Latinos Roma.

^b *Babylon*] Aliàs Babel, metropolis Chaldaæ,
 toto olim orbe clarissima, & primâ monarchiâ no-
 bilitata, amplitudine genti quàm ciuitati similior.
 Scribit enim Arist. 3. Politic. Babylone ab hostibus
 captâ, exstitisse partem eius vrbs, quæ post tertium
 diem id factum esse nondum senserit.

^c *Memphis*] Ægypti vrbs, ad Nilum sita, magni-
 tudine Babyloni non dissimilis, nunc Cairo vulgò
 appellata.

P S A L M V S L X X X I X.

^a **M** *Aris iratiffurias*] Eleganter τὸ ἀΨυχον faciens
 ἑμεΨυχον, designat fluctus, tumultus & procel-
 las tempestuosi maris.

^b *Tha-*

^b *Thabor*] Mons Galilææ, inter Mare Tiberiadis & oppidum Nazarethum, in finibus tribus Zabulonis, in quo torrens Cison suam habet originem. Abrahamo Ortelio, Cosmographo ad miraculum usque politissimo & laboriosissimo, existimatur esse Mastois Polybii, qui quindecim stadiorum adscensum habeat, & in vertice oppidum *ἄταβύειον*. Egesippus lib. 4. cap. 4. de excid. Hierosol. in extremo etiam meminit montis Galilææ Thabirii, cuius altitudo triginta sit stadiorum, vertex autem ipse campestris stadiorum viginti trium, & qui ipse quoque cum tota Galilæa in potestatem Romanorum tum deuenerit.

^c *Hermon*] Pars est montis Libani, quæ versus Orientem porrigitur, & regnum Basanitidis à Cœlesyria dirimit, stringens Galilæam à septentrione & ortu.

^d *Sidonio murice*] De murice seu purpura Psal. 45. diximus. Hic autem purpuram Sidoniam vocat, quod mare Syriacum, Tyrum & Sidonem alluens, purpuræ admodum ferax & fœcundum esset. Est autem Sidon vrbs Phœnicia antiquissima, in littore maris Syriaci, inter Berithum & Sareptam, in finibus Palæstinæ, versus septentrionem sita; sic dicta à conditore Sidone, qui fuit filius Chanaani, & patruelis Nimrodi, Genes. 10. quamuis à piscium ueritate sic dictum uelit Iustinus lib. 18. Nam pisces, inquit, Phœnices Sidon uocant.

^e *Mors illacrimabilis*] Vtpote quæ est *ἀδάκρυτος*

immisericors, & vt Plautinâ voce vtamur, *siccocula*, & simul ἀμείλιχος id est, nullis lacrymis mouetur. Tribuit hoc epitheton Horatius Plutoni, od. 14. lib. 2.

^f *Christi*] Christus Græcis idem est, quod Ebræis Messias, & Latinis vnctus; quòd I E S V S C H R I S T V S ab æterno Patre plenitudine Spiritus S. vnctus, sit summus propheta, doctor, pontifex & rex Ecclesiæ suæ. Isti enim omnes oleo certo vngi & inaugurari solebant.

I N Q V A R T V M L I B R V M
Psalmorum.

P S A L M V S X C.

^a *Ab usq;*] ὄσσερον ἀέτερον, pro, vsque à primis sæculis.

^b *Comis arefactis*] Poëtæ herbarum folia & frondes metaphoricè comas nominant. Sicuti enim caluities hominis caput deformat, & contrà capillitium seu cæsaries eiusdem est ornamentum; ita in foliis & frondibus plantarum, quasi decus & pulchritudo earum consistit, quibus hyberno tempore spoliata, quasi caluitiem quandam præ se ferunt. Vt denique capillitium tondere dicitur, cùm crines resecantur; ita arbores, quibus frondes & folia amputantur, dicuntur tonderi. Horat. *Duris vt ilex tonsa bipennibus.*

^c *Vitians*

^c *Vitiant amaro*] Videtur hæc scribens Lucretiana illa respexisse: *Medio de fonte lepōrum Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.* Inest enim voluptati quiddam γλυκύπικρον, seu dulcacidum, quod dulcem curis miscet amaritiem.

^d *Citatis alis*] Pro concitatis & vehementissimè agitatis.

^e *Ver iuuenta*] Pulcerrima metaphora. Sicuti enim in anno, qui totus pulcher est, pars amœnissima & pulcerrima est ver; ita in vita hominis pars optima & florentissima est ætas iuuenilis. Et sicut tempus vernum quotannis celerrimè effluit; ita vigore quoque iuuenili nihil est velocius aut fugacius. Hinc anni iuueniles etiam vernantes à poëtis appellantur.

^f *Inquies*] Genere neutro, pro, inquietum. Salust. *Humanum genus inquies & indomitum.*

^g *Desine irarum*] Pro, Desine aut desiste ab ira, more Græco, apud quos verba desinendi & abstinendi adsciscunt genitiuum. Isocrat. ἀἤγε τῶν πόνων ἐπι πονεῖν διαῤῃμι. Hinc Horat. quoq; odâ 9. lib. 2. dixit: *Desine mollium querelarum* & oda 27. lib. 3. *Abstine irarum, calidâq; rixa.*

^h *Cedat & latis*] Huius & trium sequentium versuum hæc est constructio: Et luctus vicissim fugiens, cedat latis: & modus voluptatis par labori exacto, id est, finito, subiens, mitiget amarum æuum. Petit enim, vt tempus subsequens

lætitiæ & prosperitatis, duratione præteritæ necessitatis & ærumnarum par sit.

P S A L M V S X C I.

^a **D** *Velli*] Pro belli, more antiquo. vt Horat. *Pacem duello miscuit*. Aliàs pro singulari quoque duorum certamine, quod Græcis *μονομαχία* est, accipitur, vt in hymno Ecclesiastico: *Mors & vitæ duello conflixere mirando &c.* Homero bellum *χάρις* dicitur per antiphrasin, quòd nihil habeat gaudii: vt Latinis bellum, quòd nihil in eo sit belli.

^b *Exsors*] Quasi sine sorte, expers, immunis, *ἀκλήριος* Horat. de cote: *Exsors ipsa secandi*. Sic Psal. 143. *Si lucis exsors dego*.

^c *Libyca leona*] Libya Ptolemæo, Virgilio & aliis pro tota Africa accipitur, in qua leones generari etiam Horatius innuit, sic de Mauritania canens: *Nec Iubæ tellus generat leonem arida nutrix*. Est enim Iubæ tellus, seu regnum Mauritaniam, pars Africae.

^d *Sera senectæ tempora suauiter*] Pollicetur nimirum Deus, serio se colentibus *ὀυμείαν*, id est, commodam, & morbis non ita obnoxiam senectutem.

P S A L M V S X C I I.

^a **C** *Rudo robore*] Ita Virg. 6. Æn. de Charonte: *Sed cruda Deo viridisq; senectus*.

^b *Ceu palma*] Quomodo palma oneri imposito renitatur, patet ex Plinio lib. 16. cap. 42. vbi de materis

teriiis architecti, earumque firmitate agit. Verba hæc sunt: *Et palma arbor inualida; in diuersum enim curuatur: at populus contra omnia inferiora pandatur, palma è contrario fornicatur.* Quod etiam testatur Xenophon pæd. Cyri lib. 7. καὶ γὰρ δὴ πιεζόμενοι οἱ φοίνικες ὑπὸ βάρους ἀνω κερταίνονται, ὥσπερ οἱ ὄνοι οὗ κενθήλιοι. Propterea palma symbolum victoriæ habetur, cuius etiam hoc proprium est, vt folia eius nunquam decidant.

^c *Cedrus*] Arbor perpetuò virens, odorata, speciosa, quam scribunt non curuari, sed suum retinere rigorem: teredines & tineas non gignere ex se, neque aliunde allatas alere: parietes denique nimio pondere non onerare. Vnde patet, cur Salomo, Dei instinctu, ex hoc potissimum genere ligni templum Domini ædificare voluerit. Imò Vitruuius & alii referunt, etiam templi Dianæ Ephesiæ, & simulacri ipsius Deæ materiam cedrinam fuisse. Aiunt quoque, è cedro & similibus arboribus vitrò quandoque humorem guttarum instar excerni, quo fit vt huiusmodi statuæ indoctis & superstitiosis non sine miraculo sudare videantur, cum tamen secundum naturam id ipsum fiat. Ex eadem cedro resina seu liquor quidam provenit, quæ cedria & κεδρέλαιον dicitur, cuius ea vis est, vt defuncta corpora conseruet, & viuentia corrumpat, teste Dioscoride lib. 1. c. 89. Materiam verò ipsi æternitas, vt Plin. Itaque & simulacra deorum ex ea factitarunt. *Et cedro digna*, dicuntur tabulæ, libri

& alia, quæ immortalitatem promerentur, & talia esse censentur, quæ posteritati debeant consecrari. Cedri enim succo illita à vermibus & carie erant immunia. Hinc Horatio sunt *carmina linenda cedro*. Et apud Persium est, *Cedro digna locutus*. Sicuti apud Virgilium in 6. quoq; Poëtæ egregii sunt, *Phœbo digna locuti*.

^a *Libani iugo*] Tota illa regio montosa, quæ est inter mare Syriacum, & urbem Damascum, Palæstinæ finitima, versus Orientem & Septentrionem, nominatur Libanus, cedris & aliis arboribus altissimis olim nobilis. Eius pars est mons Hermon, de quo Psal. 89. Nomen habet à candore niuium, quibus vertices altorum montium perpetuò teguntur. Laban enim Ebræis idem est, quod nobis candidum. Vnde & *Alpes de albedine* dictas volunt.

P S A L M V S X C I V.

^a *Parente cassos*] Quos aliàs dicimus orphanos aut parentibus orbos. Est enim *cassum* inane aut vacuum, aut re aliquâ carens. Virg.

Nullum cum viciis certamen & aethere cassis.

^b *Veternum*] Morbus, qui Plauto est veternus. Celso lethargus est, marcor scilicet, & inexpugnabilis propè dormiendi necessitas, *die schlafsucht*. aliàs accipitur pro incuria & negligentia supina.

P S A L M V S X C V I I.

^a *Continens*] Continens Plinio terra est, quæ absq; marina nauigatione, commeatū partitur

tur in tres mundi partes: aliâs terram firmam dici-
mus. Græci ἡπειρῶ.

^b *Calî cardini*] Cardio propriè sustentaculum
illud est, à quo ianua dependens mouetur. Virgil.
Foribus cardo stridebat ahenis. Hinc vocabulum
transfertur ad duos vertices, seu polos cæli immo-
biles, circa quos cælum reuoluitur, alterum arcti-
cum, seu septentrionalem, alterum antarcticum
seu meridionalem: quorum prior Ouidio est cardo
mundi,

Qui semper liquidis altior exstat aquis.

& de utroque Virg.

Hic vertex nobis semper sublimis: at illum

Sub pedibus styx atra videt.

^c *Inanes mentis stipites, & picti ludibria trunci*] Periphrases elegantissimæ idolorum.

P S A L M V S X C I X .

^a **T***errificet*] Terrorem pectorib. incutiat. Ver-
bum à Lucretio & Virgilio vsurpatum. Virg. 4.
Æn. Caciq; in nubibus ignes Terrificant animos.

^b *Pilâ tereti nubis*] Pila propriè columna, non
teres, sed quadrata, quæ Saxonibus quoque est *ein*
piler. Hic significat columnam nubis, quæ patribus
in deserto dux itineris fuit, & è qua responsa acci-
piebant.

P S A L M V S C I I .

^a **C***uculus*] Aliis est Onocrotalus, seu Truo per
deserta mugiens. Dicitur est autem Onocro-

talus à strepitu Afini. Avis est palmipes, magnitudine & colore similis cygno: cuius rostrum magnum, prælongum ac validum, ex cuius inferiori parte ingluies, ut gutturosis, latioris facculi instar ante pectus propendet. Pedes coloris cinerei durâ pelle contacti. Plin. lib. 10. cap. 47. Olorum similitudinem onocrotali habent: nec distare existimarentur omnino, nisi faucibus ipsis inesset alterius vteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit, mirâ vt sit capacitas. Mox perfectâ rapinâ, sensim inde in os reddita, in veram aluum, ruminantis modo, refert.

^b *Deproperant*] Id est, valde & festinanter prope- rant. Verbum à Plauto & Horatio vsurpatum.

^c *Trifidum solum*] Antiquitus enim totum orbem terrarum in tres partes primarias diuidebant: nimirum in Asiam, Africam, & Europam. Quibus patrum ætate accessit quarta, America, ab Americo Vesputio, primo eius inuentore, sic dicta. Est autem *trifidum*, quòd in tres partes vel fissum est, vel findi aut diuidi potest.

P S A L M V S C I I I.

^a *Gaditano cubili*] Gades, insulam & urbem *Gitam* inter sinum Gaditanum & Oceanum Atlanticum extremum versus occasum novi orbis terminum credidit antiquitas. Inque ea columnæ Herculis celebrantur. Sicuti & poëtæ fabulantur, hîc Solem diurno labore fessum, Oceano se immergere, atque requiescere. Vnde *Solisq; cubilia*

bilia Gades, dixit Statius. Quem hîc Buchananus videtur imitatus. Nautæ etiam hodie extremum huius insule promontorium Finem terræ nominant. Celebratur inscriptio non inelegans, quam eo in loco repertam ferunt:

HELIODORVS INSANVS CARTHAGI-
NIENSIS AD EXTREMVM ORBIS
SARCOPHAGO TESTAMENTO ME
HOC IVSSIT CONDIER, VT VIDE-
REM, SI ME QVISQVAM INSANIOR
AD ME VISENDVM VSQVE AD HÆC
LOCA PENETRARET.

Hispani adhuc vocant Cadiz, vel Caliz. Eius insignem descriptionem dedit Abramus Ortelius in tertio Theatri Orbis additamento: vnde hæc ferè desumpta sunt.

^b *Meretis*] Merere sub imperatore stipendia, est expeditionis alicuius socium esse, & militiam exercere: quod aliàs est stipendia facere. Vnde Sallustius rei bellicæ ignarum vocat *hominem nullius stipendii*. Hîc de Angelis, Deo quasi militantibus, v-surpauit.

P S A L M V S C I V.

^a *Tentoria cali*] Tentoria, sub quibus miles contra iniurias cæli se occultabat, antiquitus aut è velis erant extensis, quæ alii *papiliones* vocârunt: aut è tabulis confertis, quæ Cæsari sunt *tabernacula*: aut etiam è pellibus, quæ *tentoria scortea* dixerunt. Vnde est *sub pellibus hybernare*. *Scortea*

etiam apud Martialem significat pallium pelliceum
contra pluuias. Sic enim ille:

*Ingradiare viam caelo licet vsq; sereno;
Ad subitas nunquam scortea desit aquas.*

Hic autem vocabulum *tentorii* eleganter ad
caeli firmamentum latissimè expansum transfer-
tur.

^b *Lymphas*] Lympha poëticè pro aqua.

^c *Onager*] Asinus syluestris est, cursu equos fa-
cilè superans, cuius carnes, nisi quòd molliores
sint, nihil à ceruina differunt. Abundat gregibus
onagrorum Arabia, vt scribit Xenophon de Cyri
minoris expeditione lib.1. Meminit eorundem Plin.
lib.8.cap.4. vbi Phrygiae & Lycaoniae praecipui ona-
gri adscribuntur. Petrus quoque Angelius Bargæus
in Cynegeticis lib.3. versibus his elegantissimis de-
scribit onagros:

*At sonitu ingenti putrem quatit unguia campum
Cornea, venantem quoties fugere: suisq;
Temporibus stant longa aures: tum corpore ceruos
Exsuperant: nec lana nitet non alba colore,
Mixta nigro, ceu cum nubes densentur opaca,
Et totum eripiunt oculis calumq; diemq;
Nigraq; per medios decurrit tania lumbos:
Linea quam clunes tractim comitatur ad imos:
Vtraq; distinguens niueo sua tergora ductu.*

Idem onagros Indicos, qui nobis sunt vnicornes,
describit Cyneget. lib.2.

--- quos

--- quos India pascit onagros,
 Iam primùm niueo cor, us candore teguntur
 Infecti; Assyrio circum caput omne colore:
 Caruleis oculis: unoq; in fronte superbi
 Cornu, quod reges Indorum protinus aureis
 Oriibus includunt, & vina liquentia potant.
 Actum nec morbos tui sentire feruntur,
 Nec qua inter mensas occulta hausere venena.

Quos ipsos versus cùm scriberet, respexit procul
 dubio locum Ctesiaë, qui est in Indicis. Asinos, in-
 quit, syluestres habet India, equis pares, quosdam
 & maiores: quibus caput purpureum, oculi caru-
 lei, reliquum corpus est album. Cornu illis in fron-
 te cubitalis magnitudinis, cuius inferior versus fron-
 tem pars duorum palmorum spatio sit candidissi-
 ma: at superior, quæ in acutum tendit, punicea sit,
 summum ruborem adiunctum habens: pars autem
 media sit nigra. Ex his pocula conficiuntur, è qui-
 bus qui bibunt, nec spasmo, nec sacro morbo corri-
 piuntur: sed nec venena ullam in eos vim habent, si
 modò vel antequam illa hauriant, vel postquam
 hauserint, aquam aut vinum, aut aliud quidpiam
 ex illis poculis bibant.

^d *Tranant*] Traiiciunt, peruolant. vt sup. Psalm.
 VIII. *Quiq; pennarum celeri volatu Metitur ales
 aëra*, id est, tranat.

^e *Cerealia munera*] Pro frugibus. Poëticè. Ceres
 enim Dea frugum à poëtis fingitur, quam tamen
 David prorsus ignorauit.

^f *Genitabilis humor*] Pro genitali, è quo aliquid gignitur. Cic. in Arato: *Solers natura & rerum genitabilis ordo*. Reperitur & apud Varronem, & imprimis apud Lucretium. Sic Virgilius dixit, *penetrabile frigus. Genitabilis aura Fauoni*. Apud quem etiam sunt *auerfabilis, & arumnabilis*.

^g *Alitibus*] Vide ales. Psal. viii.

^h *Echinus*] Aliàs erinaceus: quorum duæ sunt species: alii enim rostro porcum, alii canem referunt: quarum utraq; terga vndiq; quàm magnum, spinis vallatur acutis. Et ubi periculum imminet, quasi in orbem se colligit, vt globum quasi hispidum repræsentare videatur: Sicuti eleganter de iis quoque Angelus Cyneget. 4. vbi etiam naturam & furta huius animalculi graphicè pingit, versibus hisce lepidissimis:

Ergo ubi lapsa iacent sua quæq; sub arbore pomæ,
 Accedunt lati, seq; in sua terga volutant,
 Donec fixa rubis harentia mala supremis
 Exportant: implentq; penum liuentibus vuis;
 Quarum acinis quoties sentes onerantur acutæ,
 Periucunda sui præbent spectacula nobis.
 Quippe humeros tecti sic ingrediuntur, vt ipsâ
 Ire putes totos auulsos vite racemos.
 Ah, tibi ne cupidos sensus tum tangat habendi
 Tantus amor, furem vt tentes arcere iocosum,
 Atq; oculos durus iucundo auertere ludo,
 Eripere & natis dulcem exspectantibus escam.

i *Didis*]

ⁱ *Didis*] Didere verbum poëticum elegans, pro distribuere, digererere. Lucret. lib. 2.

Dum facile in venas ciuis omnis diditur.

Horat. *Albuti senis exemplo dum munia didit.*

Componitur vel à dis & do, vel est contractum à diuido.

^k *Grandia cete*] τὸ κῆτος Græcis balæna seu bella marina est. Hinc κῆτι in numero plurali, à quo latinum cete, eâdem significatione, pluralis numeri tantum. Hinc Virg. *Et monstra immania cete.* Eodem modo *mele* & *pelage*, pluraliter vsurpauit Lucret. 5. *Propter Atlanteum littus pelaged³ seuera.* Item lib. 2. *Et cycnea mele.* Et eodem pertinent *frigida tempe* Virgilii.

^l *Vitreo marmore*] Pro mari. Sicuti & Virgil. 2. *Georg. Insidum remis impellere marmor.*

PSALMVS CV.

^a *Chananaea arua*] Regio hæc posteris Abrahami diuinitus promissa, sic, vel etiam Chanaitis, dicta est à Chanaano, filio Chami, nepote Nohe. Ei enim progenies hanc terram incoluit primò, quam postea, Chananaeis eiectis, duce Iosua occuparunt Israëlitæ. Regio eadem cum Palæstina, quæ longa fuit XL. milliaria Germanica, lata XII. teste Hieronymo.

^b *Filium Rachelis*] Periphrasis Iosephi, filii patriarchæ Iacobi, quem ille ex Rachele filia Labanis procreauit.

^c *Mango*] Mango hîc idem est, qui Callistrato I. C. plagiarus, qui homines viuos aut emit, aut furatur. Tales erant Ismaëlitæ Iosephum à fratribus suis ementes x x. siclis argenteis.

^d *Inquilinus incolas*] Inquilinus hîc opponitur indigenæ seu ciui, aut patritio, qui Græcis est ἀνοικτων seu ἐγχώριος. siue etiam πολίτης, quem hoc loco vocat incolam, qualis tum erant Ægyptiî. Significat enim vox Inquilinus aduenam, seu peregrinum, licet etiam habitet in emto & proprio. Aristoteli in principio 3. Politic. est μέτοικος: quales in Ægypto tum erant Israëlitæ, eodem nomine aliâs dicti Ebræi, vt docuimus Psalm. 28. Patet hoc ex Sallustio, vbi Catilina in senatu se excusans inter alia, Ne, inquit, existimate mihi homini patritio perditâ rep opus esse, cum eam seruet M. Tullius, inquilinus ciuis vrbis Romæ. Aliâs inquilinos quoque Appian. lib. 2. ἐμφυλ. Καλῶσιν, inquit, τὰς ἐνοικουώσας ἐν ἀλλοτρίαις οἰκίαις. Sicuti quoque aliquando inquilinus Ciceroni est, qui alienam domum incolit, aut in alieno priuatim habitat. Græcis ἐνοικος. Vnde Ciceroni in quadam ad Atticum epistola ἐνοίκιον est locarium, seu pretium conductæ domus.

^e *Bruchus*] Vide Psal. LXXVIII.

^f *Imber alitum*] Coturnicum maxima copia, instar imbris in terram decidens.

§ *Peln-*

^g *Pelusii*] Vide Psal. LXXXI.

P S A L M V S C V I.

^a *Vgiter*] Vide Psal. XIX.

^b *Sali*] Vide Psal. LXXXVII.

^c *Vorticoso*] Vox à Liuiio quoq; vsurpata, descendens à vortice seu vertice, qui est aqua in se contorta, & in orbem acta, qua in parte maria & flumina ferè sunt profundissima, *ein wirbel*.

^d *Gurgite*] Gurges quoque profundus in mari vel flumine locus est, vbi aqua in gyrum agitur, & iniecta attrahit & absorbet. Nostris nautis *ein Loch*.

^e *Horebi*] Horebus vel Orebus, pars vel appendix est montis Sinai, in quo leges Decalogi latae & sancitae sunt.

^f *Niloticis*] Vrbes Niloticæ sunt vrbes Ægypti: sic dictæ à Nilo, de quo supra Psal. LXXVIII.

^g *Moses carum caput Deo*] Pro homine, Deo carissimo. In Latina enim & Græca lingua *caput* tanquam primarium corporis membrum nunquam pro toto homine vsurpatur. Vt Horat. *Quis desiderio sit pudor aut modus Tam cari capitis?* Et Propert. lib. 4. *Nec te dulce caput mater Scribonia lasi.* Ita apud Homerum: *Τεῦκες, φίλη κεφαλὴ.* Et Plato in Phædro: *Φαίδρε, φίλη κεφαλὴ.* Sicuti etiam Euripides de malo homine dixit: *ἄ κεκὸν κέρει.*

^h *Phineas*] Filius Eleazari, nepos Aaronis, qui in

dignatione commotus, Israëlitam cum scorto Madianitide interficit, eoq; strenuo facto iram Domini iam efferuescentem reprimat. Qua de causa sacerdotium perpetuum ei posterisque eius promittitur, Num. 25.

ⁱ *Meriba*] Vide Psal. LXXI.

^k *Sortis flebilis vel hostibus*] Insignis amplificatio miseriarum, quas valde magnas, luctuosas & intolerabiles esse necesse est, si hostibus, ultionis & vindictæ potiùs quàm commiserationis cupidis, lacrymas debeant elicere. Eâdem amplificatione usus est Virgilius, cum diceret: *Vel Priamo miseranda manus.* Item Claudianus: *Iugenda Getis & flenda Siveis Hausimus: ipsa meos horreret Parthia casus.* Vide Psal. CXXIX.

I N Q U I N T V M L I B R V M
Psalmorum.

P S A L M V S C V I I.

^a *Phæbus*] Poëticè, pro sole. Est enim Sol $\phi\omega\varsigma\ \beta\acute{\iota}\alpha$, id est, lux vitæ. Vnde aliqui nomen Phœbi deductum volunt.

^b *Arctoe campis glacialibus vrsæ*] Intelligit partes terræ septentrionales, vrsæ maiori & minori subiectas, vbi maius & penetrantius, quàm in reliquis mundi partibus, frigus est.

^c *Mare sulcat*] Poëticè, pro navigat. Sicuti enim per campos aratro ducto relinquitur sulcus lineâ

neâ

neâ rectissimâ; ita in mari quoque navis, acta ventis secundis, rectissimo cursu procedit: Et quod aratori est stiua, id nautæ est gubernaculum.

^d *Carinis*] Pro nauibus, pars pro toto. Ita Ouidius rotam pro curru dixit:

Si rota defuerit, tu pede carpe viam.

^e *Venti ponunt*] Vide Psal. 85.

^f *Bullantibus*] Bullare est bullas facere. Verbum à Plinio vsurpatum, qui aquas & vrinas dixit bullantes, id est, bullis intumescentes.

P S A L M V S C V I I I .

^a **D***ecempeda*] Pertica, *δέκα πῆγες*, seu decem pedum, cuius vsus erat in dimensione agrorum, *ειρημέστρη*. Cicero pro Milone: *Qui cum architectis & decempedis villas multorum hortosq; peragrabat.* Unde eidem Ciceroni *decempedator* idem est in Græcis *καμπέτης*.

^b *Arua tondet pecore*] Pro, depascit.

^c *Aura secat vomere*] Pro, arat.

P S A L M V S C I X .

^a **A***spris*] Pro asperis, more Horatiano, vbi etiam legas *validius*, pro validius: *puertia*, pro pueritia: *surrpite*, pro surripite: quod etiam attigimus Psal. 71.

^b *Expes*] Vide Psal. 31.

^c *Tectis frondeis*] Pro arboribus, quæ aulibus nidos & latebras præbent, sicut tecta ædificiorum hominibus.

^a **A**rgenteis gemmulis] Allegoria, pulcerrimis metaphoris, & formam, & colorem, & pulcritudinem roris matutini venustissimè repræsentans. Non dissimilia habet Psal. 133.

^b *Sacramento*] Pro iuramento. Est autem sacramentum propriè solenne iuramentum militare, quo milites fidem suam imperatori adstringebant. quod quale fuerit, patet ex his verbis Vegetii, quæ exstant lib. de re militari secundo, cap. 5. *Milites scripti & matriculis inserti, iurare solent. Et ideo militia sacramenta dicuntur. Iurant autem per Deum, & Christum, & Spiritum sanctum, & per maiestatem imperatoris &c. omnia se strenuè facturos, quæ præceperit imperator: nunquam deserturos militiam, nec mortem recusaturos pro Romana republ. &c.* Hinc Cæsar lib. 1. bell. ciuil. *Milites Domitianos sacramentum apud se dicere iubet.* Miles autem hoc sacramento obstrictus, auctoratus: eodem liberatus, exauctoratus vocabatur. Accipitur etiam aliàs pro quouis iuramento. Horat. od. 17. lib. 2. *Non ego perfidum dixi sacramentum.* Dicitur est autem sacramentum à sacrando, seu consecrando, quòd eo iuramento quis consecratur, & quasi addicatur huic vni imperatori, non alii, ad seruiendum.

^c *Melchisedecis*] Quasi dicas, regis iustitiæ. Volunt autem, hoc cognomen fuisse Semi filii Nohæ, qui habitauerit in Salem (quæ postea fuit

Hie-

Hierosolyma) & præcipuus doctor & gubernator
Ecclesiæ sui temporis fuerit. Ex hoc autem Psalmo,
& ex septimo cap. epist. ad Ebræos patet, magnum
hunc Melchisedecum, typum fuisse Christi, sacer-
dotis æterni. Dicitur enim sine patre, sine matre, si-
ne genealogia, neque initium dierum neque finem
vitæ habens, manere sacerdos in perpetuum: sicuti
etiam filius Dei non tantum sine patre ex virgine,
sed etiam sine matre ex Deo natus, sine dierum ini-
tio existit, antequam ex matre virgine carnem assu-
meret: neque vllum vitæ finem est habiturus. Et hic
verè est æternus ille sacerdos, qui purissimâ victimâ
(nimirum seipso) semel patri oblatâ, suos in æter-
num Deo reconciliauit.

^d *Sacrorum antistitem*] Id est, summum aut pri-
marium sacerdotem: sic dictum, quòd ceteris an-
testet aut antecellat. Cicero quoque *Antistites cere-*
moniarum & sacrorum nominat in oratione pro do-
mo sua. Ab hoc deductum fœmininum Antistita,
pro primaria sacerdote, vsurpatur à Plauto & Cice-
rone. Aliàs antistes in genere quoque dicitur is, qui
in re aliqua excellit aut primas tenet. Ita Seruius
Sulpitius appellatus est *Antistes iuris*; Plato, *Anti-*
stes sapientia.

^a *Interlita fuco*] Ab interlino, ich schmier das wi-
schen/compositum à lino, leui, litum.

Aliàs fucus propriè insectum est, simile quidem
 api, sed maius, seu apis potiùs imperfecta, carens
 aculeo, non mellificans, sed mel aliarum strenuè de-
 uorans. *Immunusq; sedens aliena ad pabula fucus*, vt
 de eo Virgilius. Vnde etiam Varro furem vocat. Et
 per metaphoram fuci dicuntur otiosi, & ignaui ven-
 tres, aliorum tantùm fruges consumere nati. Aliàs
 etiam accipitur pro colore, quo lanæ & panni infi-
 ciuntur, vt, præter naturalem, alium colorem nanci-
 sciuntur. Item pro medicamento, seu lenocinio, quo
 facies pingitur, vt speciosior videatur, quàm reverà
 est: Græcis *φύκος, καὶ ὀπίσμου, καὶ ἀβλέφαρον*, quâ si-
 gnificatione hîc usurpatur.

P S A L M V S C X I I.

D *Entem fatigans dente*] Frendens. Periphrasis
 Vide Psal. xxxv.

P S A L M V S C X V.

M *Assa è sequaci bractæas*] Quæ scil. ictu mal-
 leorum diduci & dilatari potest, & quæ, dum
 mouetur aut plicatur, crepitat. huiusmodi enim la-
 minæ seu lamellæ potiùs tenuissimæ, Latinis bra-
 ctææ appellantur. Virg. 7. *Æn. Leni crepitabat bractæa*
vento.

P S A L M V S C X V I.

P *olliciti tenax*] Seruans promissorum. Sicuti
 Horatius *Iustum & tenacem propositi virum* vo-
 cat integrum & constantem.

b *Damna-*

Damnatus voti] Quod postea dicit, reus voti. Qui enim voto facto aliquid se præstiturum promissit, ille tamdiu obligatus, & quasi damnatus atque obstrictus est, donec voto soluto seipsum liberet. Virg. *Damnabis tu quæq; votis* Pro quo Iurisconsulti veteres dicebant, *Damnatus*: vt, *Damnatus esto*, id est, obligatus ad hoc vel illud faciendum.

P S A L M V S C X V I I I.

Licebit] Pro, licet, aut quamuis. Ita Martialis lib. 7. *sint astra licebit, Non deerit populo te veniente dies*. Imò Horat. Epod. 15. *Sis pecore & multâ dives tellure licebit*.

P S A L M V S C X I X.

Doctior doctioribus] Insignis aliquid re ipsâ amplificandi modus, per comparationem. Qui enim præstantibus in re aliqua præstantior est, eius præstantiam verosimile est minimè esse vulgarem. Talia sunt illa Virgiliana & Horatiana: *Formosi pecoris custos formosior ipse. O matre pulcrâ filia pulcrior*.

P S A L M V S C X X.

Scythæ] Scythia complectitur regiones & gentes amplissimas & populosissimas tam in Europa, quam in Asia versus Septentrionem habitantes, in quibus etiam sunt Mesechitæ, quorum Psalmus meminit, sic dicti à Mesech, filio Iapheti, à quo gens illa propagata est. Mesech, id est, tendens arcum, quo etiam nomine Scythæ

hoc loco celebrantur. Vox autem Kedaræorum, quæ in Ebræo est, deducitur à Kedar filio Ismaëlis, à quo dicti sunt Kedaræi vel Kedareni populi Arabiæ, quos posteri Saracenos appellauere. Nomen habent à nigredine, vt quoddammodo simul doleat Dauid, quòd sibi conuersandum sit cum nigris, id est, improbis & sceleratis.

^b *Quum silua flagrat*] In fontibus Hebræis lingua hæc virulenta & dolosa, nominatim comparatur carbonibus iuniperorum. Scribunt autem de materia iuniperi accensa, quòd mirum in modum adurat, & ignem vel ad integrum annum foueat, modò cinere cooperiatur. De eadem Plinius scribit, quòd serpentes ipsam fugiant, ideoq; etiam homines eò tutiùs sub ea quiescere possent, quod de Propheta Elia perhibetur, 1. Reg. 19. 17.

^c *Mapalia & Magalia*] Propriè sunt tuguria Maurorum & Numidarum agrestium, oblonga, incuruis lateribus tecta, quasi nauium carinæ, vt Salustius ea describit in Iugurtha.

P S A L M V S C X X V.

^a *Si fractus*] Desumfit hæc ex oda 3. lib. 3. Horatii.

^b *Mœnia montium*] Sunt enim montes, urbem aliquam circumdantes, eius quasi munimenta & mœnia. Ita Pindarus olymp. od. 8. regionem mari septam, vel insulam vocat ἀλιέρκεα χίος.

^c *Prasi-*

^c *Præsidio viduos*] Præsidio destitutos. Vide Psal. 78.

PSALMVS CXXVI.

^a *Metum librantes*] Variè affecti, alternis iam spe, iam metu, animam subeuntibus.

PSALMVS CXXVIII.

^a *Lantaria*] Plantarium Virgilio planta aut stirps est quælibet, quæ in terram depangitur. Plinio etiam seminarium est, nouellis arbusculis confitum, vnde plantæ nouellæ aliò transferuntur.

^b *Pubescunt*] Gerinant, adolefcunt. Virg. 2. Georg. *Largo pubescit vinea foetu.*

PSALMVS CXXIX.

^a *Svlcis*] Vide Psal. xxxviii.

^b *Hostis ad fastidium*] Insignis amplificatio supplicii, cuius etiam hostem, aliàs infestum & crudelem, capiat fastidium. Id enim graue & diuturnum esse necesse est. Vide Psal. cv.

^c *Nervo seruitutis*] Vinculis, carcere. Terent. *In neruum potius ibit.* id est, in vincula.

PSALMVS CXXX.

^a *Non furiis tristis es asperis*] Non furenter irascaris.

^b *Noxis eximet*] Liberabit à peccato & omni malo.

PSALMVS CXXXI.

^a *Svblime vetus*] Pro sublimiter. Adiectiuum neutrum pro aduerbio, more Græco. Virgil.

Raptâ spirans immune securi. Id est, immaniter. Talia sunt: *longum latari, acerba fremere, inexpletum lacrymâri indomitum furere, toruum videre.* Vide similia Psalmo XL.

P S A L M V S C X X X I I I.

^a *[Nebrians vligine]* Insignis metaph. Sicuti enim haustu vini largiore corpus humectatur, & homo inebriatur, ita imbrium humore terra irrigatur & fœcundatur. Est autem vligo propriè naturalis terræ humor, ex ea nunquam recedens.

^b *[Hiermonis intonsi]* Cuius virgulta vere nouo frondentia nondum sunt amputata. Hoc enim est montes & arbores, quarum folia & frondes poëtis comæ sunt, tondere. Horat. *Duris ut illex tonsa bipennibus.* E conuerso dixit Virg. *ipse caput tonsa foliis euinctus oliua.* Vide Psal. XC.

P S A L M V S C X X X V.

^a *[Priuam]* Priuum est, quod unius cuiusque proprium & peculiare est. Horat. *Conditæ nauigio qua Nauseat ac locuples, quem du it priua triremis.*

^b *[Septem flua flumina Nili]* Quia Nilus septem ostiis celeberrimis in mare Ægyptium influit. Quorum nomina vide apud Melam.

^c *[Amorrhæum]* Qui sic dicti sunt ab Amorrhæo filio Chanaan, & ultra ac cis Iordanem longè lateq; habitârunt, antequam ab Israëlitis eicerentur.

^d *[Seon]* Rex Amorrhæorum, quem, cum Israëlitis iter intercluderet, interfecit Moses, & regionem eius occupatam Rubenitis & Gaditis assignauit.

P S A L-

PSALMVS CXXXVII.

E *Vertite fundamentis*] Versus spondaicus; habens in quinta regione spondaeum.

PSALMVS CXXXVII.

Q *Uod superest, si quid superest*] Elegans *ἐπιπυρόγ-
ῳος*. Qualis illa Ciceroniana: *Quid sit, quod se
à me remouit; si modò remouit, ignoro, aut etiam illa
Horatiana:*

Quòd spiro & placeo, si placeo, tuum est.

PSALMVS CXXXIX.

M *Omenta*] Momentum à moueo, est minimum temporis spatium, à nictu oculi Germanis dictum, *ein augenblick*. Vult enim dicere, nullam vel minimam vitæ suæ partem Deo incompertam esse. Momentum quoque in lancibus libræ, iam in hanc, iam in illam partem vergentium, notum est. Græcis *ῥοπή*.

PSALMVS CXL.

L *Inguæ loquacis perfidæ vanitas*] Pro hominibus garrulis, perfidis & vanis. Sicuti Psalmo I. *Impietas* pro hominibus impiis.

PSALMVS CXLI.

O *Dore thureo*] Qui ex thure exhalat. Virg. *Solis est thurea virga Sabæis.*

b *Libamine*] Pro libatione religiosa, quam Græci *ἁγῶν δῶν* vocant.

c *Palpet*] Palpo, palpas, vel palpō, palparis, palpari, deponens, id est, blandè, leniter & quasi tentando prensare, demulcere vel tangere. Accipitur

ferè pro adulari. nam is assentatorum gestus est. Hinc apud Plautum & alios sunt nomina *palpo, onis; palpator & palpatio*, pro adulatore & adulatione. Iuuenal. *Quem munere palpat.*

^d *Salubriter*] Aduerbiū à Liuiō vsurpatum, à quo salubrius & saluberrimè.

P S A L M V S C X L I I.

^a *Dum sedes hominum colo*] Id est, dum uiuo & habito inter homines.

P S A L M V S C X L I I I.

^a *Ucis exfors*] Tenebricosus, aut tenebris inclusus. Vide Psal. 91.

^b *Cane torrido*] Sirio. de quo plura uide Psal. 1.

P S A L M V S C X L I V.

^a *Iaculis sequacibus*] τὸ ἀψυχόν more poëtico elegantè facit ἰμψυχόν. Sequax dicitur, quod strenuè & cupidè insequitur. Tribuitur hoc epitheton à poëtis passim capreis, oculis, fluctibus: item curis, quæ nullis profectionibus, nauigationibus, aut armis arceri possunt, quin insequantur. Lucr. 2.

Reueraq; metus hominum, curaq; sequaces,

Nec metuunt sonitus armorum, nec fera tela.

Ita hîc iaculum sequax est, quod sequi non desinit antequam vulneret, quasi siti quâdam sanguinis humani, & cupiditate nocendi teneatur, ut Homerus quoq; de huiusmodi sagittis loqui solet.

^b *Laquearibus*] Laquearia & lacunaria partes sunt ædium seu conclauium, oppositæ pauimento, quod

to, quod pedibus teritur. Quia autem partes illæ conclauium superiores studiosè exornari à magnificis solent, *tecta laqueata* sunt Horatio domus principum & magnatum splendida, quas circum curas & sollicitudines volitare asferit. Eodemque modo Cicero vocat *porticum pauimentatam*. Sicuti enim pauimentum decus est eius partis cubiculi, quod pedibus teritur; ita lacunar ornat eam, quæ supra caput est, partem, quam vocem etiam nonnulli ad cælum stellis distinctum eleganter transtulerunt, pro cælo dicentes laquearia cæli.

^c *Aureis*] Id est, pulcris, pretiosis. Quæ enim præ aliis pulcra & pretiosa sunt, poëtis aurea dicuntur, vt: *Venus aurea, lumen aureum, liber aureus, Auro magis aurea virtus.*

^d *Tholus*] Propriè concamerationis aut forniceis medium, seu vmbilicus, in quem laterum aut trabium capita coëunt, cui antiquitus vouentium anathemata, seu donaria votiua affigebantur. Virg. 9.

--- *Si qua ipse meis venatibus auxi,
Suspendiue tholo, aut sacra ad fastigia fixi.*

^a *Contagium*] Contagium, ii, contagio, onis, & contages, is, accipiuntur pro morbo aut re aliqua vitiosa, quæ contactu nocet, & veneno suo alios inficit. Lucret.

Quæ contage suâ palloribus omnia pingunt.

^b *Ferarum sacula*] Vide Psal. 77.

^c *Opisq; compotes*] Ope videlicet impetratâ, aut cum votorum suorum facti sunt compotes.

^d *Qui pectore cunq;*] Pro, quicumque pectore, per Tmesin.

P S A L M V S C X L V I.

^a *E Surie*] Pro fame. Apud Catullum est Esuritio, apud Varronem esurigo, eâdem significatione: ab edo.

P S A L M V S C X L V I I.

^a *F Ractos animi*] Id est, animo fractos, seu pusill-animes. Poëticè. Eodem modo, *egregius, prestus lapsus, victus* & alia similia cum voce *animi* passim à poëtis coniunguntur. Et paulò post hoc ipso psalmo dicit, *simplex animi*.

^b *Ahenus*] Vocabulum poëticum, diuersimodè, pro ratione carminis, vsurpatum. In soluta oratione dicimus aeneus. hinc poëtæ, diphthongo per dialysin & aspirationis epenthesein diuisâ, dixerunt ahenus. Horat.

--- *Hic murus aheneus esto,*

Nil conscire sibi nullâ pallefcere culpâ.

Ex hac voce producta alii item, per *συνίζησις*, fecerunt contractam, exentâ è penultima literâ E, & dixerunt *Ahenus*: Propert. *forma celator ahena*, pro, aeneæ, vel areæ. Eodem modo pro eburneus dixerunt *eburnus*.

^c *Et glacie frenat*] Insignis metaphora. Glacies enim cursum fluminum sistit, eaque ripis suis quasi alligat

alligat & adstringit, ut fræno equi cursus sistitur quod hoc loco est frænare lapsus aquarum. Glacie verò liquefactâ & solutâ, *mox decrescant a ripas Flumina, prater eunt* vt canit Horat. 4. od. 3.

PSALMVS CXLVIII.

Rotatiles] Vox à Poëta, vt videtur, nouata. Est autem rotatile, quod rotæ instar in orbem potest circumagi, quales sunt circuli illi cælestes, de quibus hic loquitur.

^b *Vasta ceteri*] Vide Psal. 104.

^c *Repositos*] Pro, repositos. Virg. *Manet altâ mente repositum*. Et *impostor*, quasi impositor, qui fraudulenter aliis imponit. Vide Psal. 46.

PSALMVS CXLIX.

Filia Sionis] Id est, virgines & matronæ Hierosolymitanæ: Sicuti Horat. od. 3. lib. 4.

*Roma principis urbium
Dignatur soboles inter amabiles
Vatum ponere in choros.*

Vbi per sobolem Romæ, intelligit adolescentes & ciues Romanos, ex vrbe Roma, tanquam ex matre, oriundos.

^b *Pectine*] Pecten hoc loco idem est cum plectro, de quo supra Psal. 30. Virgil. *Iam pectine pulsæ eburno*. Aliud instrumentum musicum est *πικρίς*, serpetis, de quo, sicuti etiam de aliis eius generis, vide Nomenclatorem Hadriani Iunii.

^a **N** *Ablis*] Vide Psal. 33.

^b *Cymbali*] De hoc, Psal. 68.

^c *Sonore*] Pro sonitu, more Lucretii & Virgilii, quorum ille in primo:

Lepido qua sunt fucata sonore.

Idem canor, pro cantu dixit in quarto:

*Paruus ut est cycni melior canor, ille gruum quàm
Clamor in aethereis dispersus nubibus Austri.*

HÆc quàm breuissimè in Psalterii huius voces
obscuriore annotasse sufficiat. Reliqua, quæ
in eo latent Christianæ pietatis documenta & my-
steria, aliis ex professo hoc agentibus relinquimus
explananda.

Πάντες δοξα Θεῶν.

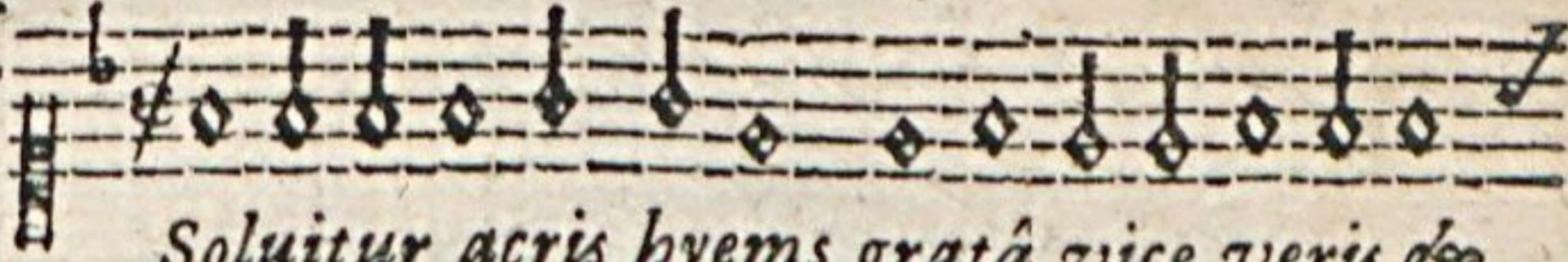
NATHAN CHYTRÆVS
Lectori S.

HÆtenus explicui pueris minùs obuia verba,
Dicendi & raros difficilesq; modos.

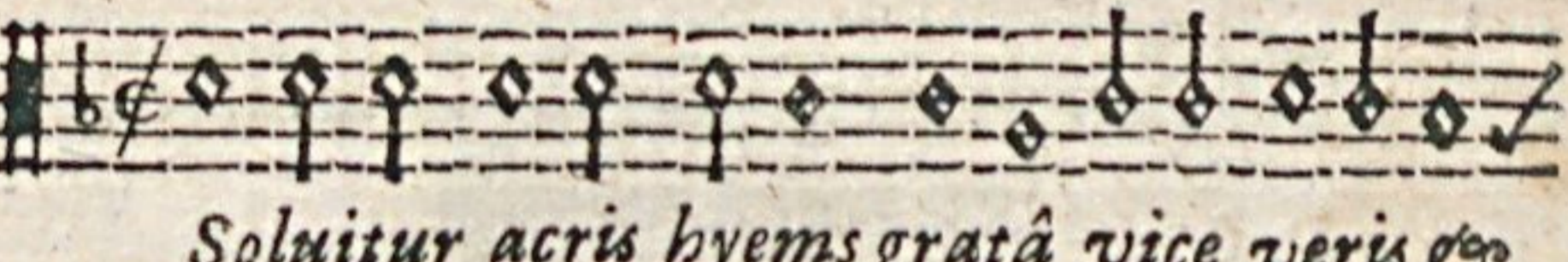

Tu postquam mentemq; tenes linguamq; poëta,
Nunc quoq; cum sociis, si libet, illa cane.

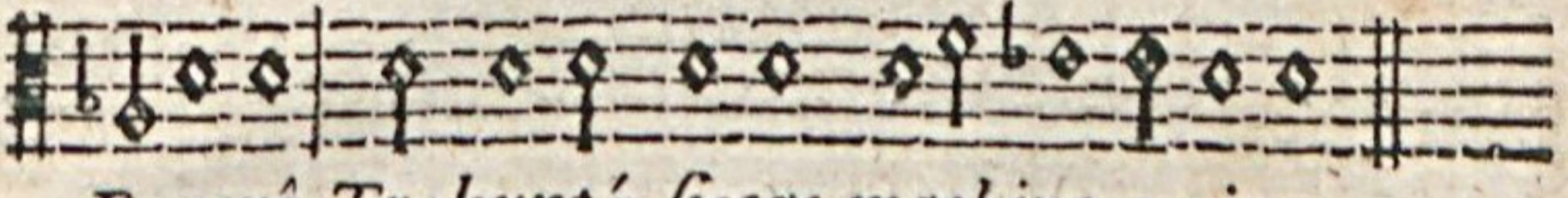
Genus

Genus dicolon distrophon: Versus I. Dactylicus heptameteracatalect. II. Archilochius; constans ex penthemimeri iambica & tribus trochæis,
Horat. lib. I. od. 4.

Dis. *Soluitur acris hyems gratâ vice veris*

 Fauoni, Trahuntq₃ siccâs machina carinas.

Alt. *Soluitur acris hyems gratâ vice veris*

 Fauoni, Trahuntq₃ siccâs machina carinas.

Te. *Soluitur acris hyems gratâ vice veris*

 Fauoni, Trahuntq₃ siccâs machina carinas.

Bas. *Soluitur acris hyems gratâ vice veris*

 Fauoni, Trahuntq₃ siccâs machina carinas.

Genus dicolon distrophon. Versus I. Trochaicus dimeter catalecticus. I. Iambicus trimeter catalecticus. Horat. lib. 2. od. 18.

Dis. *Non ebur neque aureum*

 Meâ renidet in domo lacunar.

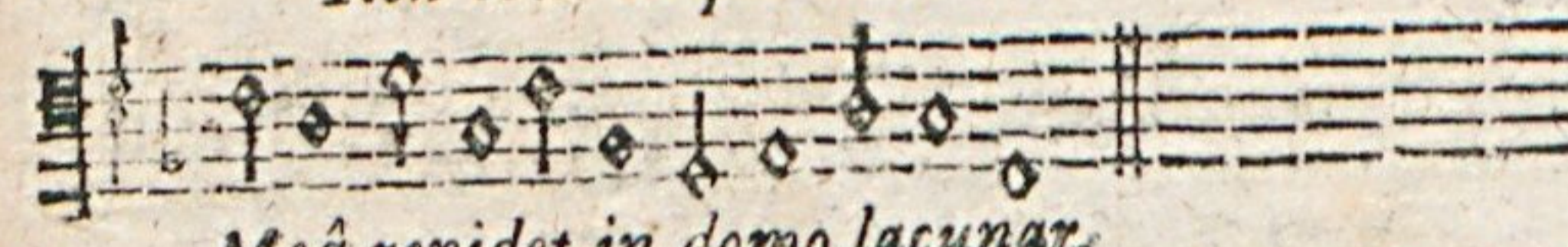
Alt. *Non ebur neque aureum*

 Meâ renidet in domo lacunar.

Te. *Non ebur neque aureum.*

 Meâ renidet in domo lacunar.

Baf. *Non ebur neque aureum*

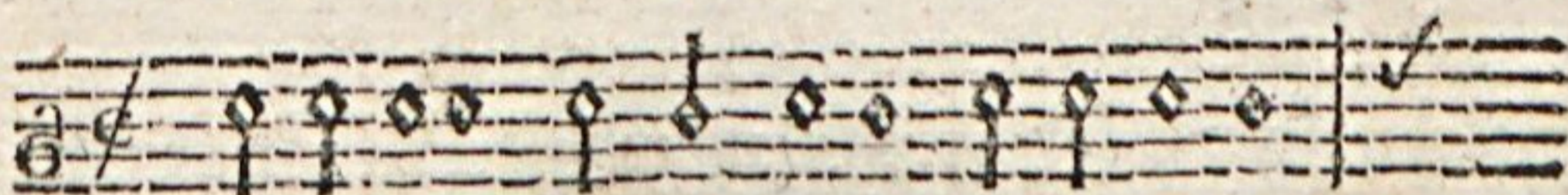
 Meâ renidet in domo lacunar.

Genus

Genus dicolon tristrophon. Versus I. & II. Ionica à minore Sapphici trimetri acatalecti. III. Ionicus à minore, Sapphicus acatalectus tetrameter. Horat. lib. 3. od. 12.

Discantus.

Miserarum est neq; amori dare ludum,

Altus.

Miserarum est neq; amori dare ludum,

Tenor.

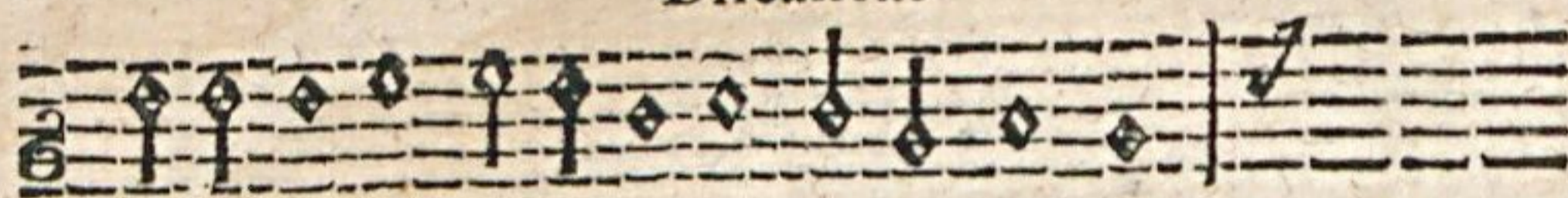
Miserarum est neq; amori dare ludum,

Bassus.

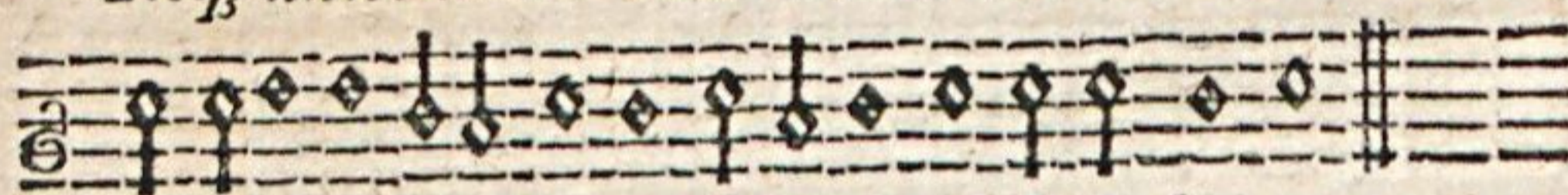

Miserarum est neq; amori dare ludum,

Discantus.

Neq₃ dolci mala vino lauere aut ex-

Animari metuentes patria verbera lingua.

Altus.

Neq₃ dolci mala vino lauere aut ex-

Animari metuentes patria verbera lingua.

Tenor.

Neq₃ dolci mala vino lauere aut ex-

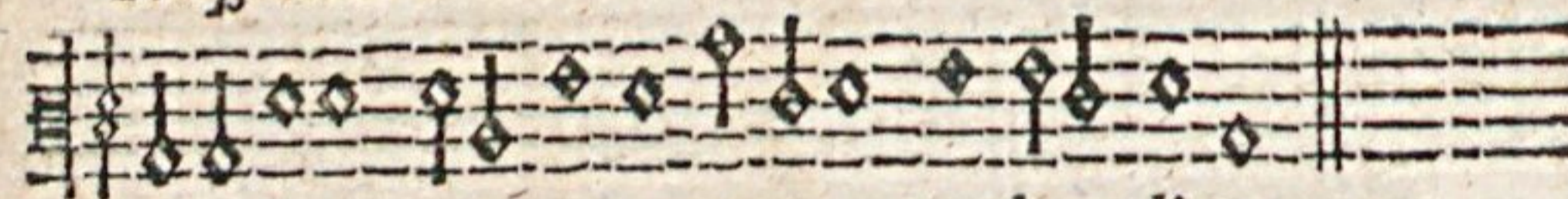

Animari metuentes patria verbera lingua.

Bassus.

Neq₃ dolci mala vino lauere aut ex-

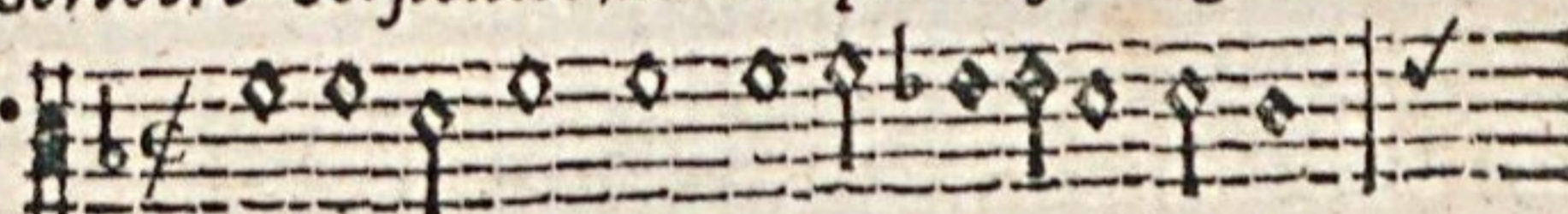
Animari metuentes patria verbera lingua.

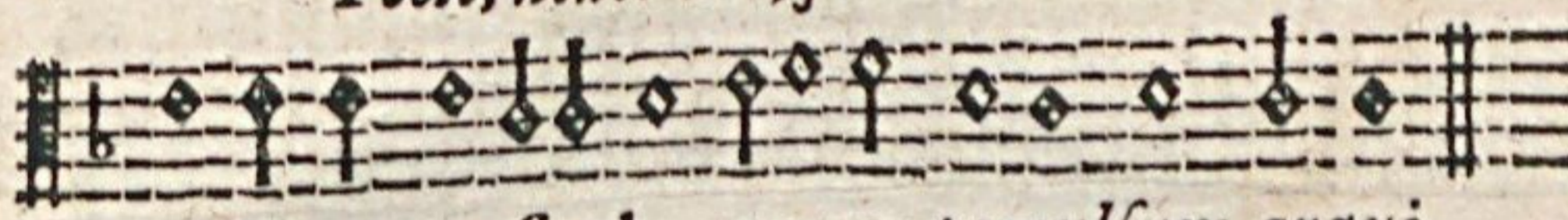
Genus

Genus dicolon distrophon. Versus I. Iambicus trimeter
acatalect. I I. Sapphicus; constans penthemimeri he-
roicâ, & dimetro iambico. Horat. Epod. II.

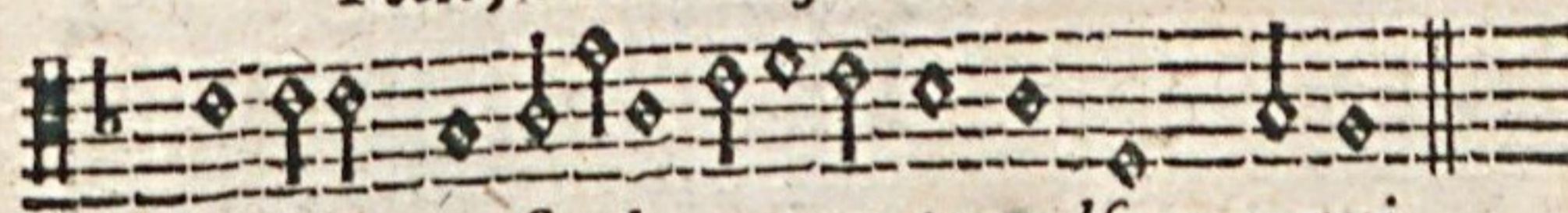
Dis. *Peñi, nihil me, sicut antea, iuuat*

 Scribere versiculos, amore percussum graui.

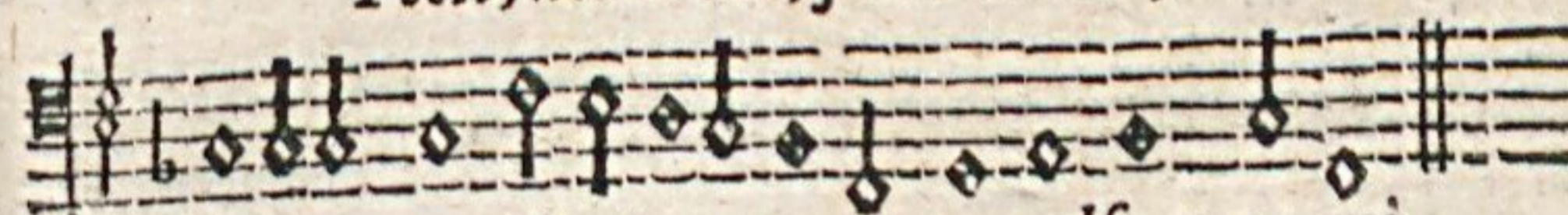
Alt. *Peñi, nihil me, sicut antea, iuuat*

 Scribere versiculos, amore percussum graui.

Te. *Peñi, nihil me, sicut antea, iuuat*

 Scribere versiculos, amore percussum graui.

Bas. *Peñi, nihil me, sicut antea, iuuat*

 Scribere versiculos, amore percussum graui.

Genus dicoion distrophon. Versus I. Heroicus. II.
 Archilochius, constans ex iambico dimetro
 acatalect. & penthemimeri heroicâ
 Horst. Epod. 13.

Dis.
Horrida tempestas calū contraxit & imbres,

Nivesq; deducunt Iouem: nunc mare nunc sylua.

Alt.
Horrida tempestas calū contraxit & imbres,

Nivesq; deducunt Iouem: nunc mare nunc sylua.

Tc.
Horrida tempestas calū contraxit & imbres,

Nivesq; deducunt Iouem: nunc mare nunc sylua.

Bas.
Horrida tempestas calū contraxit & imbres,

Nivesq; deducunt Iouem: nunc mare nunc sylua.

Genus

Genus dicolon distrophon. Versus I Choriambicus dimeter acatalectus. II Choriambicus tetrameter acatalect. ex epitritho secundo, choriambis duobus & amphibrachy Horat. lib. 1. od. 8.

Dis. Lydia dic, per omnes

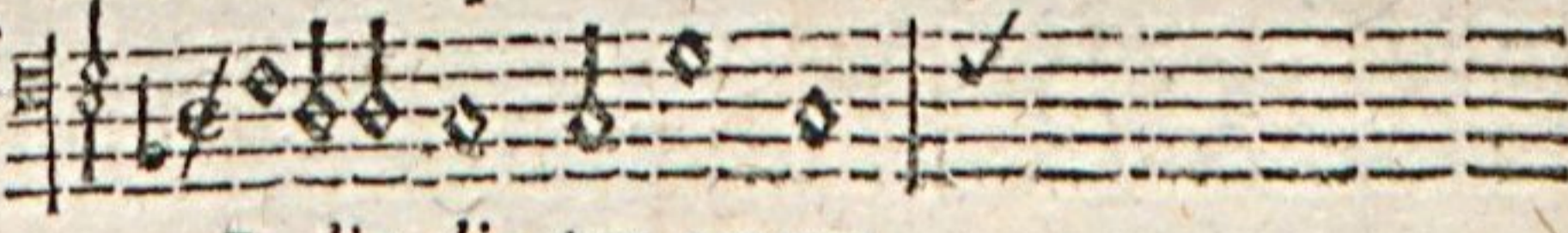
 Te Deos oro, Sybarim cur properes amando

Alt. Lydia dic, per omnes

 Te Deos oro, Sybarim cur properes amando

Ten. Lydia dic, per omnes

 Te Deos oro, Sybarim cur properes amando

Bas. Lydia dic, per omnes

 Te Deos oro, Sybarim cur properes amando

Genus monocolon: omnes versus sunt choriambici pentametri acatalecti. Horatius lib. I.
od. 11. & 12. & lib 4. od. 10.

Discantus.

Tu ne quaesieris scire (nefas) quem mihi, quem tibi

Finem Dii dederint Leuconoë: nec Babylonios

Tentâris numeros, ut melius quicquid erit pati.

Altus.

Tu ne quaesieris scire (nefas) quem mihi, quem tibi

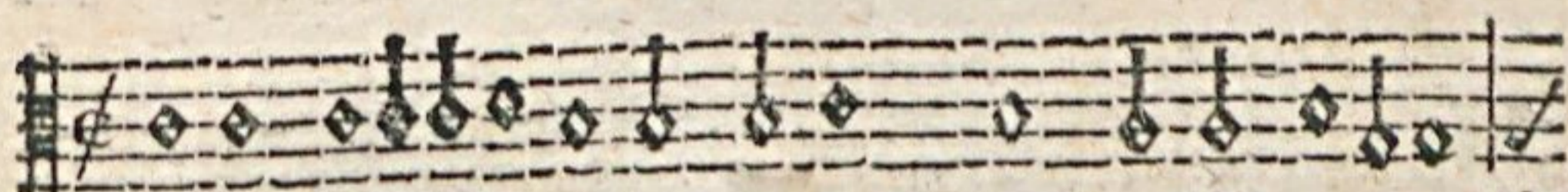
Finem Dii dederint Leuconoë: nec Babylonios

Tentâris numeros, ut melius quicquid erit pati.

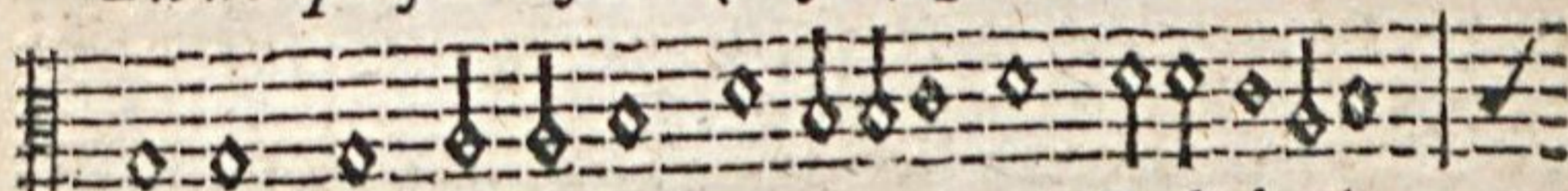
Tenor.

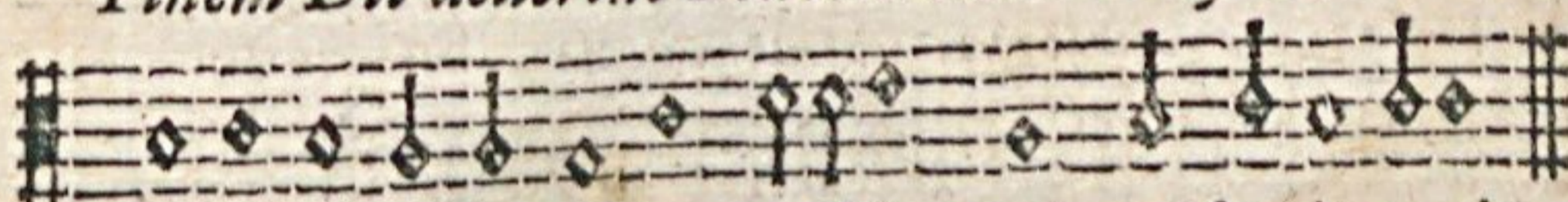
Tenor.

Tu ne quaesieris scire (nefas) quem mihi, quem tibi

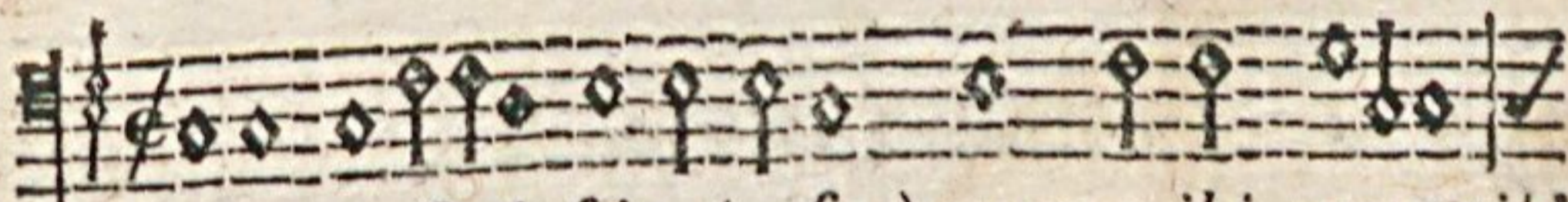

Finem Dii dederint Leuconoë: nec Babylonios

Tentâris numeros, ut melius quicquid erit pati.

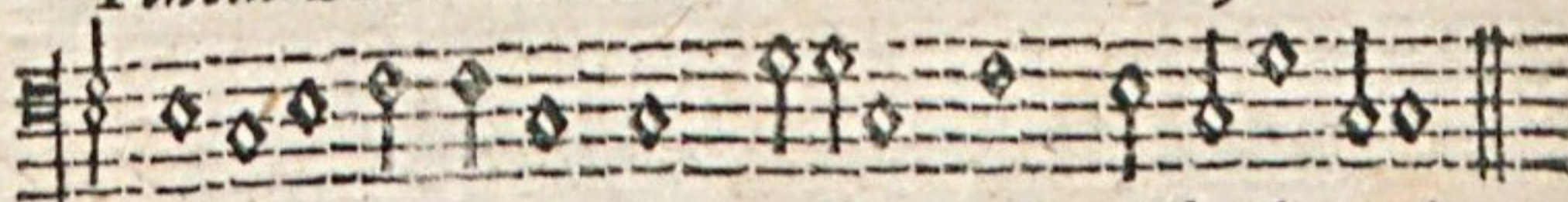
Bassus.

Tu ne quaesieris scire (nefas) quem mihi, quem tibi

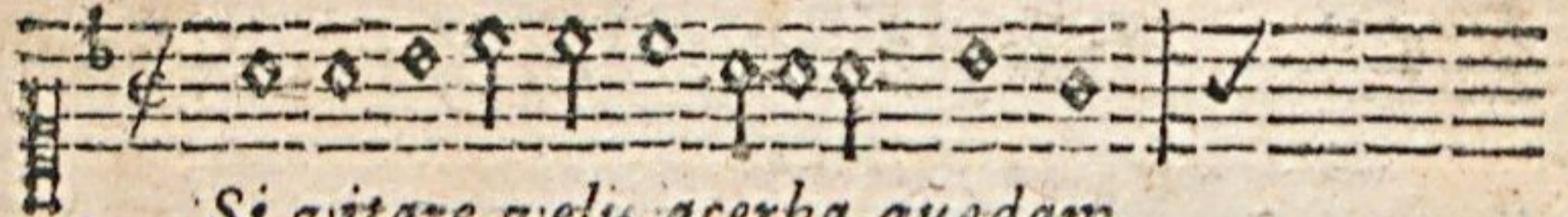

Finem Dii dederint Leuconoë: nec Babylonios

Tentâris numeros, ut melius quicquid erit pati.

GENVS PHALÆCIVM, SIVE
Hendecasyllabum.
Discantus.

Si vitare velis acerba quadam

Et tristes animi cauere morsus:

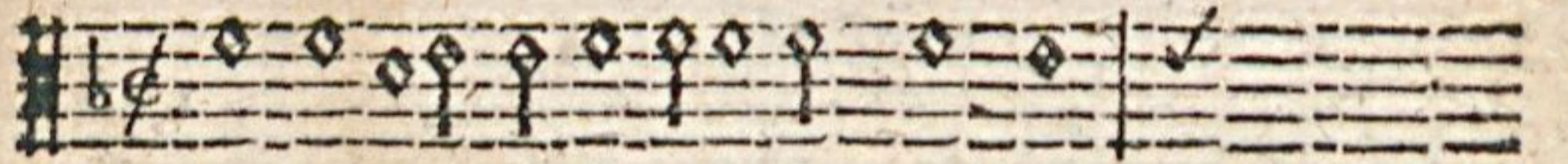

Nulli te facias nimis sodalem:

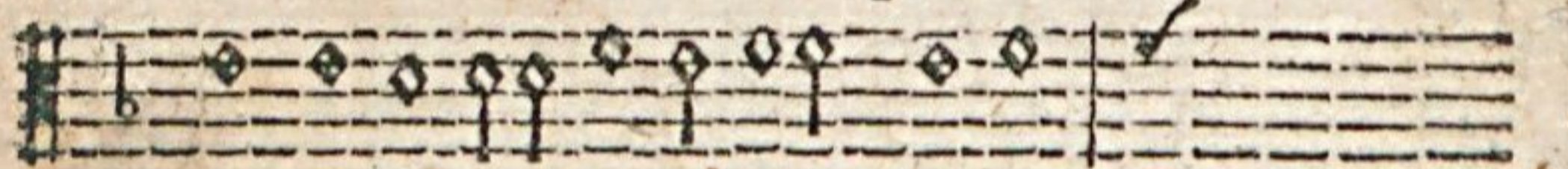

Gaudebis minus, & minus dolebis.

Altus.

Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

Nulli te facias nimis sodalem:

Gaudebis minus, & minus dolebis.

Tenor.

Tenor.

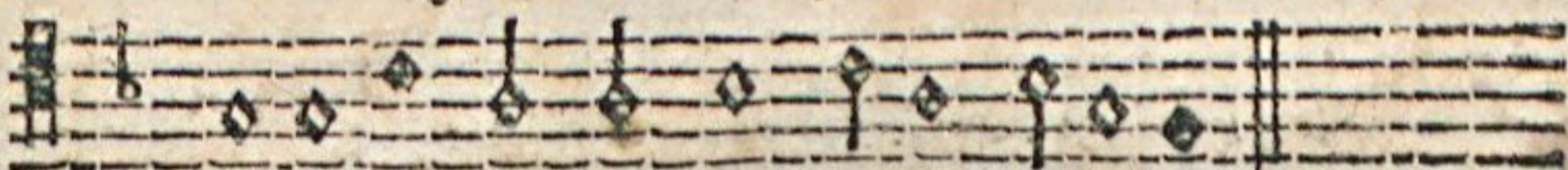
Si vitare velis acerba quedam,

Et tristes animi cauere morsus:

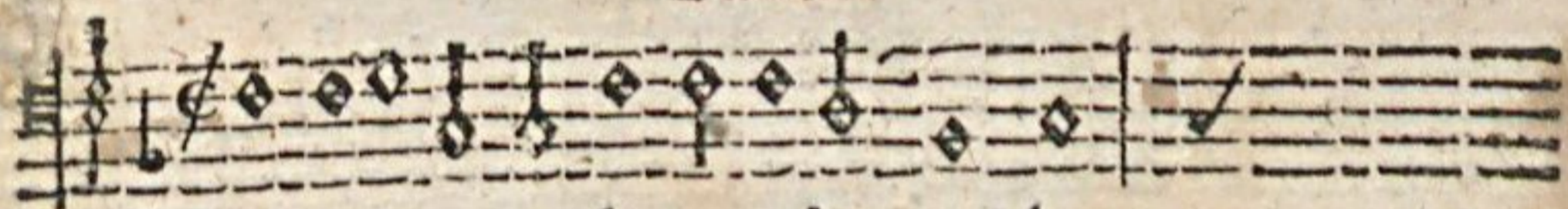

Nulli te facias nimis sodalem:

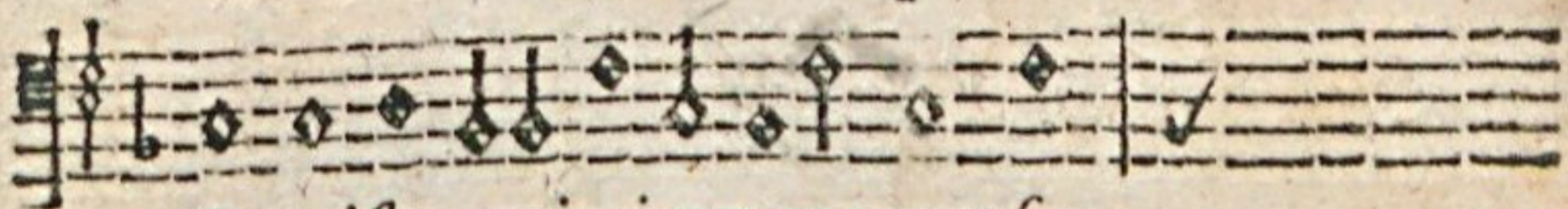

Gaudebis minus, & minus dolebis.

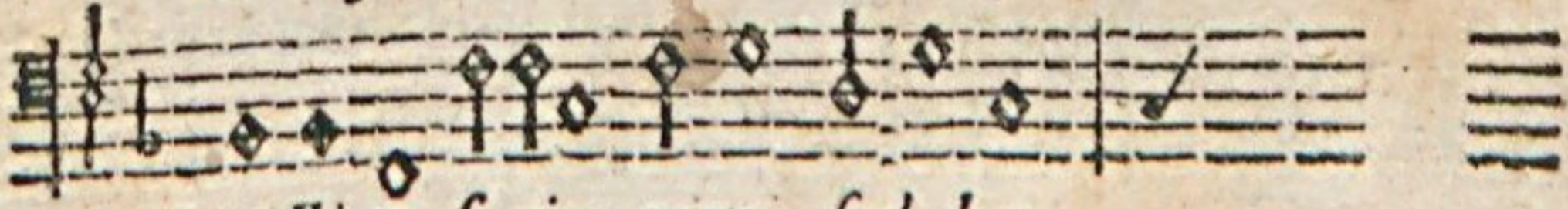
Bassus.

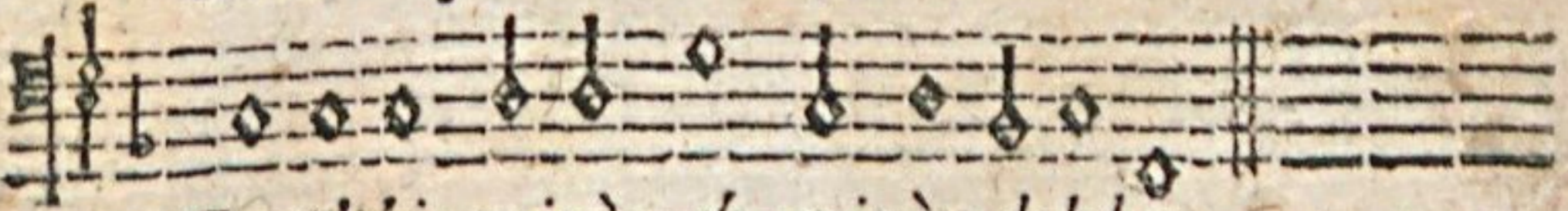
Si vitare velis acerba quedam,

Et tristes animi cauere morsus:

Nulli te facias nimis sodalem:

Gaudebis minus, & minus dolebis.

Alia melodia generis Phalæcii.

Dis.

Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

Alt.

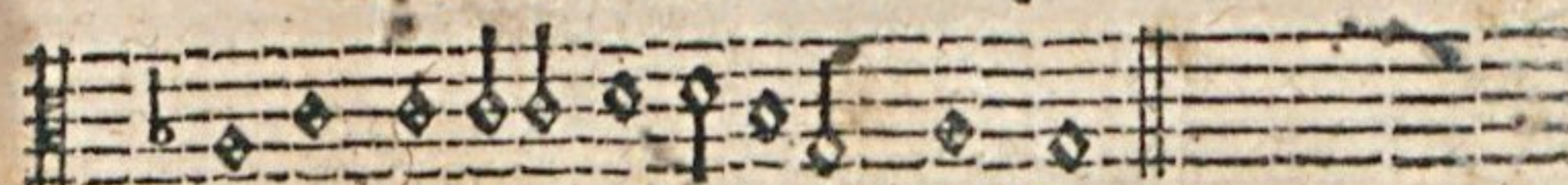
Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

Tc.

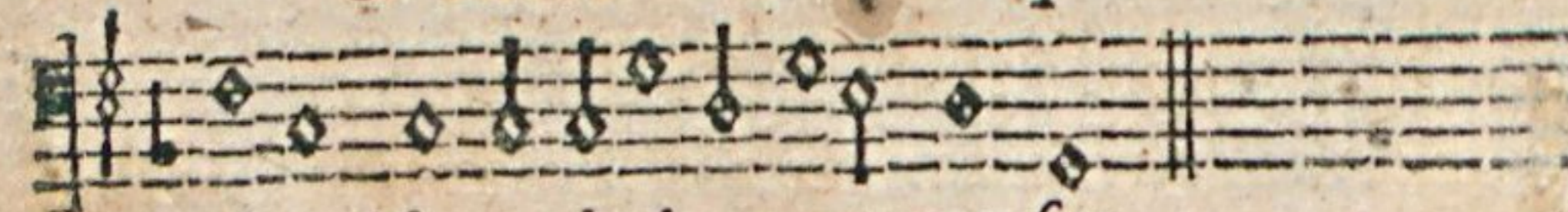
Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

Baf.

Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus:

Nulli te facias nimis sodalem:

Gaudebis minus, & minus dolebis.

FINIS.

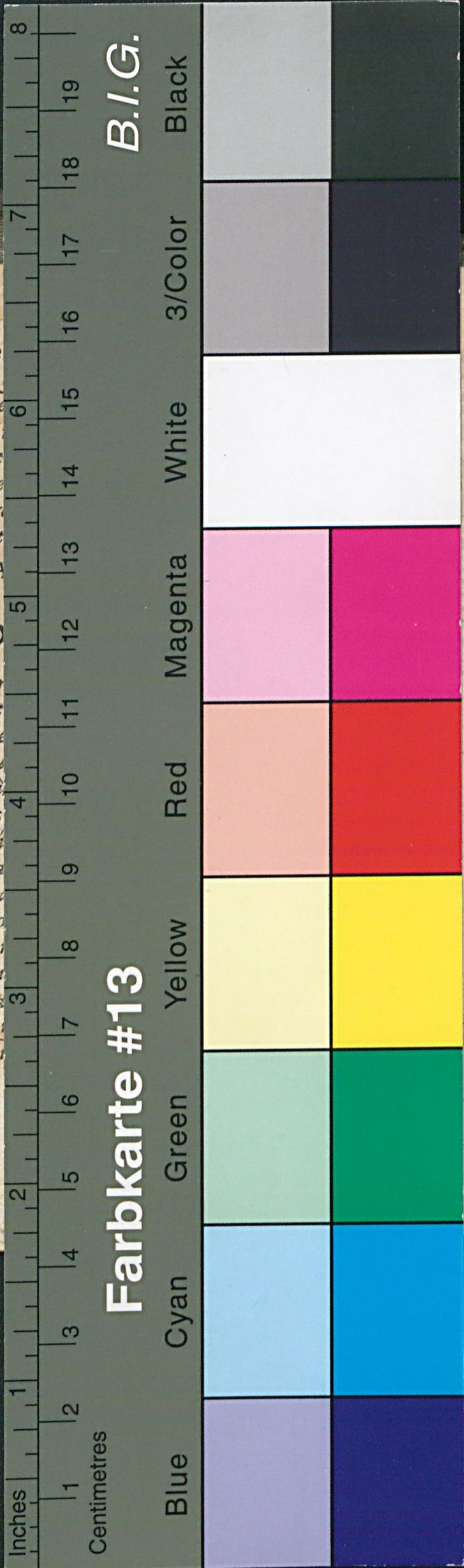
29346

X2587275

R 1507

V077

I N
GEORGII BVCHA-
NANI PARAPHRASIN
P S A L M O R V M
Collectanea

NATHANIS CHYTRÆI.

Quibus vocabula, & modi loquendi tam poëtici,
quàm aliàs difficiliores, & minùs vulgo obuii,
perspicuè explicantur:

*In gratiam eorum, quibus hujusmodi, ut videntur,
minuta inuestigare aut non libet, aut
non vacat.*

HERBORNÆ,
Apud Hæredes Christoph. Corvini.

c15 15c XXIV.

